

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาการดำเนินการจัดการศึกษาตามแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ในโรงเรียนพิเศษเฉพาะความพิการ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ข้อมูล จากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามลำดับหัวข้อดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนพิเศษเฉพาะความพิการ

- 1.1 ความหมายโรงเรียนพิเศษเฉพาะความพิการ
- 1.2 ประวัติโรงเรียนพิเศษเฉพาะความพิการ
- 1.3 การจัดการศึกษาในโรงเรียนพิเศษเฉพาะความพิการ

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

- 2.1 ความหมายของแผนการจัดการศึกษาบุคคล
- 2.2 ความเป็นมาของแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล
- 2.3 ปรัชญาแนวคิดของแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล
- 2.4 ความสำคัญของแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล
- 2.5 ประโยชน์ของการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล
- 2.6 รูปแบบ เนื้อหาสาระการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล
- 2.7 หลักการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล
- 2.8 กระบวนการ ขั้นตอน จัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 3.1 งานวิจัยในประเทศ
- 3.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนพิเศษเฉพาะความพิการ

1.1 ความหมายโรงเรียนพิเศษเฉพาะความพิการ

วริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ (2539 : 39) ได้กล่าวว่าโรงเรียนพิเศษเฉพาะความพิการเป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษาในรูปแบบของโรงเรียนศึกษาพิเศษเฉพาะประเภทความพิการแต่ละประเภท โดยจัดในทุกกระดับชั้นตั้งแต่ชั้นเตรียมความพร้อมก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา มีทั้งการศึกษาสายสามัญและสายอาชีพ มีการจัดทำหลักสูตรเฉพาะประเภทความพิการที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของแต่ละกลุ่ม มีการจัดทำโปรแกรมการศึกษา

เฉพาะบุคคล การมีบุคคลากรที่เชี่ยวชาญ รวมทั้งสื่อเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก และบริการที่เพียงพอและมีคุณภาพ

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ (2551 : ออนไลน์) ข้อมูลจำนวนนักเรียนในโรงเรียนพิเศษเฉพาะความพิการในปีการศึกษา 2551 จำนวนทั้งสิ้น 13,589 คน มีโรงเรียนทั้งสิ้น 43 โรงเรียน โดยแยกเป็นโรงเรียนที่เปิดสอนนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา 19 จังหวัด 19 โรงเรียน คือ โรงเรียนสงขลาพัฒนาปัญญาคุณ นครศรีธรรมราชปัญญาคุณ ชุมพรปัญญาคุณ ภูเก็ตปัญญาคุณ สุพรรณบุรีปัญญาคุณ ลพบุรีปัญญาคุณ นครสวรรค์ปัญญาคุณ พิษณุโลกปัญญาคุณ กาวิละอนุกุล อุบลปัญญาคุณ ภาพสินธุ์ปัญญาคุณ นครราชสีมาปัญญาคุณ ระยองปัญญาคุณ เพชรบุรีปัญญาคุณ พิจิตรปัญญาคุณ เชียงรายปัญญาคุณ น่านปัญญาคุณ แพร่ปัญญาคุณ จะเข้เทวปัญญาคุณ โรงเรียนที่เปิดสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน 19 จังหวัด 20 โรงเรียน คือ เศรษฐเสถียรในพระราชูปถัมภ์ โสตศึกษาทุ่งมหาเมฆ โสตศึกษาจังหวัดนนทบุรี โสตศึกษาจังหวัดนครปฐม โสตศึกษาจังหวัดสงขลา โสตศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช โสตศึกษาเพชรรัตน์ โสตศึกษาปาลเล็ค โสตศึกษาจังหวัดตาก โสตศึกษาอนุสารสุนทร โสตศึกษาจังหวัดขอนแก่น โสตศึกษาจังหวัดอุดรธานี โสตศึกษาจังหวัดมุกดาหาร โสตศึกษาจังหวัดสุรินทร์ โสตศึกษาจังหวัดชลบุรี โสตศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี โสตศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์ โสตศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด โสตศึกษาจังหวัดชัยภูมิ โสตศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี โรงเรียนที่เปิดสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นจำนวน 2 จังหวัด 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนสอนคนตาบอดภาคใต้ และโรงเรียนสอนคนตาบอดภาคเหนือ และโรงเรียนที่เปิดสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย 2 จังหวัด 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนศรีสังวาลเชียงใหม่ โรงเรียนศรีสังวาลขอนแก่น และในปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานยังได้เปิดการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมในโรงเรียนปกติทุกจังหวัดทั่วประเทศเพื่อให้เด็กพิการได้เรียนตามที่ต้องการในสถานศึกษาใกล้บ้าน

จากข้อความที่กล่าวมาข้างต้นพอสรุปได้ว่า โรงเรียนพิเศษเฉพาะความพิการ เป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษาพิเศษเฉพาะประเภทความพิการ โดยแยกเป็น 4 ประเภทคือบกพร่องทางสติปัญญา บกพร่องทางการได้ยิน บกพร่องทางการเห็น บกพร่องทางร่างกาย ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการบกพร่องทางสติปัญญาและบกพร่องทางการได้ยิน โดยจัดในทุกระดับชั้นตั้งแต่ชั้นเตรียมความพร้อมก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา มีทั้งการศึกษาสายสามัญและสายอาชีพ และปัจจุบันมีโรงเรียนที่เปิดการศึกษาเรียนร่วมในโรงเรียนปกติ โดยเน้นให้มีการจัดทำโปรแกรมการศึกษาเฉพาะบุคคลเพื่อพัฒนาเด็กได้ตรงตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

1.2 ประวัติโรงเรียนพิเศษเฉพาะความพิการ

รุ่งโรจน์ นิ่มนวลเกตุ (2547: 30-34) ได้กล่าวว่า การจัดการศึกษาพิเศษในประเทศไทยมีความประวัติเป็นมาตามลำดับดังนี้

ในพ.ศ.2478 การตราพระราชบัญญัติประถมศึกษาภาคบังคับ ประกาศยกเว้นให้เด็กพิการไม่ต้องเข้าเรียน

พ.ศ. 2482 นางสาวเจนวีฟ คอลฟิลด์ (พ.ศ.2431-2515) สตรีตาบอดชาวอเมริกันริเริ่มก่อตั้งโรงเรียนสอนคนตาบอด กรุงเทพมหานคร พร้อมกับได้มีคณะบุคคลร่วมจัดตั้งมูลนิธิช่วยคนตาบอดแห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์

พ.ศ.2494 กระทรวงศึกษาธิการได้จัดการเรียนการสอนให้แก่เด็กพิการประเภทต่างๆ ได้แก่ เรียนช้า ตาบอด หูหนวก ร่างกายพิการและเจ็บป่วยเรื้อรัง โดยทดลองเปิดโครงการและโรงเรียนพิเศษเฉพาะความพิการ โดยกรมสามัญศึกษาจัดตั้งหน่วยทดลองสอนยาวชนหูหนวก 1 ห้องเรียนในโรงเรียนเทศบาล 17 วัดโสมนัสวิหาร กรุงเทพมหานคร

พ.ศ.2495 มีการจัดตั้งมูลนิธิเศรษฐเสถียร ขึ้นเพื่อร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการเปิดเป็นโรงเรียนสอนคนหูหนวกในปีต่อมา และเปลี่ยนชื่อมูลนิธิเดิมเป็น มูลนิธิอนุเคราะห์คนหูหนวกแทน โดยใช้ที่ดินพร้อมอาคารติดของคณะหญิงโตะ นเรนธิ์บัญชากิจ บริจาคเป็นสถานที่เรียนปัจจุบันโรงเรียนเปลี่ยนชื่อเป็น โรงเรียนเศรษฐเสถียร และในปี พ.ศ. 2507 สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถได้โปรดเกล้าฯทรงรับมูลนิธิอนุเคราะห์คนหูหนวกไว้ในพระบรมราชินูปถัมภ์มูลนิธิจึงมีชื่อใหม่เป็น มูลนิธิอนุเคราะห์คนหูหนวกในพระบรมราชินูปถัมภ์

พ.ศ.2499 นักเรียนพิการตาบอดได้เข้าเรียนร่วมกับนักศึกษาปกติ ในระดับชั้นมัธยมศึกษาที่โรงเรียนเซนต์คาเบรียล กรุงเทพมหานครเป็นครั้งแรก โดยความช่วยเหลือของมูลนิธิคนตาบอดแห่งประเทศไทย

พ.ศ.2500 กระทรวงศึกษาธิการจัดให้มีการทดลองนำเด็กนักเรียนช้าเข้าเรียนร่วมในโรงเรียนปกติระดับประถมศึกษาของกรุงเทพมหานครเป็นครั้งแรก 7 แห่ง คือ โรงเรียนพญาไท โรงเรียนวัดชนะสงคราม โรงเรียนวัดพญาไย่ง โรงเรียนวัดหนัง โรงเรียนวัดนิมมานรดี และโรงเรียนสามเสนนอก

พ.ศ.2501 กรมสามัญศึกษา อนุมัติให้กองการศึกษาพิเศษจัดทำโครงการสอนเด็กเจ็บป่วยด้วยโรคโปลิโอ หรือไขข้อหลังอักเสบ ในโรงพยาบาลศิริราช มีการก่อตั้งมูลนิธิสงเคราะห์คนพิการขึ้นเพื่อช่วยเหลือในการฟื้นฟูสมรรถภาพแก่เด็กเหล่านี้ ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็นมูลนิธิอนุเคราะห์คนพิการในพระบรมราชินูปถัมภ์ ของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี และจัดตั้งศูนย์บริการเด็กพิการขึ้นที่อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เพื่อช่วยเหลือเด็กพิการที่ยากจน และมีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัดหรือไกลจากโรงพยาบาลศิริราชในกรุงเทพมหานคร

พ.ศ.2504-2508 มูลนิธิอนุเคราะห์คนพิการฯ ร่วมกับกองการศึกษาพิเศษ จัดตั้งโรงเรียนสอนเด็กพิเศษขึ้น โดยมีบุคลากรฝ่ายบริหารและทำการสอนจากกองการศึกษาพิเศษ

กรมสามัญศึกษา ทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งต่อมกระทรวงศึกษาธิการ
อนุมัติงบประมาณก่อสร้างอาคารเรียนเพิ่มเติม และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีได้
พระราชทานชื่อให้ว่าโรงเรียนศรีสังวาล ในปี พ.ศ.2508

พ.ศ. 2504 กระทรวงศึกษาธิการได้จัดตั้งโรงเรียนสอนคนหูหนวกขึ้นอีกแห่งหนึ่งใน
เขตทุ่งมหาเมฆ กรุงเทพมหานคร และปัจจุบันนี้คือ โรงเรียนโสตศึกษาทุ่งมหาเมฆ

พ.ศ. 2505-0509 กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้รับความช่วยเหลือ
สนับสนุนด้านวิทยากร จากมูลนิธิอเมริกันเพื่อคนตาบอดโพ้นทะเล(American Foundation
Overseas For the Blind) จัดโครงการทดลองสอนคนตาบอดให้เรียนร่วมกับเด็กปกติในโรงเรียน
ระดับประถมศึกษาเขตกรุงเทพมหานครและได้ขยายโครงการออกสู่ภูมิภาค เป็นระยะเวลาสั้นๆ
จนกระทั่งหมดงบประมาณขยายผล การดำเนินงานจึงคงอยู่เฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร
เท่านั้น

พ.ศ. 2505-02507 มีการจัดตั้ง มูลนิธิช่วยคนปัญญาอ่อนแห่งประเทศไทย ในพระ
บรมราชินูปถัมภ์ขึ้นในพ.ศ. 2505 และชั้นเรียนพิเศษในโรงพยาบาลปัญญาอ่อน เมื่อ พ.ศ. 2506
เพื่อสอนเด็กปัญญาอ่อนอายุระหว่าง 7-15 ปี จัดตามระดับความสามารถเป็น 3 กลุ่ม คือระดับ
เรียนได้ ระดับฝึกได้ และระดับปัญญาอ่อนรุนแรง โดยที่กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุขเป็น
ผู้ขอจัดตั้งโรงพยาบาล และดำเนินการดังกล่าวในปี พ.ศ. 2503 ภายหลังจากการสุมตัวอย่าง
เพื่อสำรวจจำนวนบุคคลปัญญาอ่อนของประเทศไทย และพบว่ามีประมาณร้อยละ 1 ของพลเมือง
ทั้งประเทศ (องค์การอนามัยโลก 2500) ในปีพ.ศ. 2507 โรงพยาบาลปัญญาอ่อนได้รับ
พระราชทานนามจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ว่า โรงเรียนรา
ชาานุกุล พร้อมทั้งพระราชทานรายได้จากการฉายภาพยนตร์ส่วนพระองค์ให้จัดสร้างอาคารเรียน
ภายในบริเวณโรงพยาบาลด้วย

พ.ศ. 2507 กรมสามัญศึกษา ขยายการเปิดชั้นเรียนร่วมสำหรับเด็กที่มีความ
บกพร่องทางการได้ยิน ประเภทหูตึงขึ้นในโรงเรียนพญาไทซึ่งเป็นชั้นเรียนพิเศษคู่ขนานกับ
ชั้นเรียนประถมศึกษาปกติ มีครูการศึกษาพิเศษเป็นผู้สอนและฝึกแก้ไขการพูดให้นักเรียน
ชั้นเรียนร่วมในลักษณะอื่นๆเกิดขึ้นด้วยในเวลาต่อมา

พ.ศ.2512-2516 กรมการฝึกหัดครูอนุมัติการจัดตั้งศูนย์ทดลองสอนเด็กหูพิการชั้น
เด็กเล็กขึ้นในวิทยาลัยครูสวนดุสิต พร้อมทั้งเปิดสอนวิชาการศึกษาพิเศษ ในระดับปริญญา เป็น
แห่งแรกในปี พ.ศ. 2513 ได้จัดให้เด็กอนุบาลปกติเข้ามาเรียนร่วมกับเด็กอนุบาลหูตึง ซึ่งนับว่า
เป็นวิธีการจัดการเรียนร่วมแบบหนึ่งเรียกว่า reversed integration จนกระทั่งปี พ.ศ. 2516 จึง
ได้ส่งเด็กหูตึงเข้าเรียนร่วมในระดับชั้นประถมศึกษา ณ โรงเรียนพญาไท

พ.ศ. 2513 กรมการฝึกหัดครูจัดให้มีให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเด็กพิเศษแก่
ครอบครัวโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้คำแนะนำพ่อแม่ผู้ปกครองในการเลี้ยงดูเด็กพิการซึ่งมีอายุ
ระหว่าง 0-7 ปี เพื่อให้เด็กได้พัฒนาไปตามขั้นตอนเช่นเดียวกับเด็กปกติ โดยเริ่มต้นจากการ

ให้บริการเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น และเมื่อเด็กมีความพร้อมที่จะเข้าเรียนร่วมกับเด็กปกติจะส่งต่อให้เด็กเข้าเรียนร่วมทั้งในระดับอนุบาลและระดับประถมศึกษา

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520 เป็นต้นมา กระทรวงศึกษาธิการได้ขยายโครงการสอนเด็กเรียนช้าและเด็กหูตึงเรียนร่วมในระดับประถมศึกษาออกไปอีกหลายโรงเรียน เช่น โรงเรียนอนุบาลสามเสน โรงเรียนอนุบาลพิบูลศรัณย โรงเรียนอนุบาลวัดนางนอง โรงเรียนวัดหนัง โรงเรียนประถมบางแค โรงเรียนประถมนนทบุรี โรงเรียนวัดเวตวันธรรมवास โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ ฯลฯ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์สังกัดกรมสามัญศึกษา

พ.ศ. 2520-2531 มูลนิธิช่วยคนปัญญาอ่อนในพระราชอนุปัทมภ์ ประกาศจัดตั้งโรงเรียนสำหรับเด็กและบุคคลปัญญาอ่อน ขยายงานไปสู่ภูมิภาคหลายแห่งคือในปี พ.ศ. 2520 ได้เปิดโรงเรียนปัญญาอ่อนระดับเรียนได้ โดยได้รับความร่วมมือกับกองการศึกษาพิเศษในตำบลนคร ปีพ.ศ.2521 ขยายงานจัดตั้งโรงเรียนในอารัก্ষ์ฝักอาชีพบุคคลปัญญาอ่อนในโรงเรียนและที่ศูนย์ฝักวิชาชีพหญิง ที่จังหวัดนครปฐม ปี พ.ศ. 2524 ขยายงานไปสู่ภาคเหนือ โดยจัดศูนย์สงเคราะห์บุคคลปัญญาอ่อนภาคเหนือ ที่จังหวัดเชียงใหม่ ปี พ.ศ. 2526 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่จังหวัดอุดรธานี และปี พ.ศ. 2530 ในภาคใต้ที่จังหวัดสงขลา ซึ่งต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น โรงเรียนสงขลาพัฒนาปัญญา แล้วโอนให้เป็นโรงเรียนของรัฐไป งานมูลนิธิฯ ยังได้ขยายไปสู่กลุ่มเด็กที่ปัญญาอ่อนรุนแรง และเด็กปัญญาอ่อนก่อนวัยเข้าเรียนโดยในปี 2525 ได้จัดตั้งศูนย์ฝักเด็กปัญญาอ่อนประกาศาปัญญา ที่เขตคลองตัน กรุงเทพมหานคร และในปี พ.ศ. 2527 จัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กปัญญาอ่อนวัยก่อนเข้าเรียนในชุมชนคลองเตย กรุงเทพมหานคร เพื่อกระตุ้นพัฒนาการด้านต่าง ๆ และเพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กเหล่านี้ก่อนเข้าเรียนในโรงเรียนพิเศษ หรือโรงเรียนปกติ จากนั้นยังขยายงานไปเปิดศูนย์พัฒนาเด็กที่ชุมชนอื่นๆ อีก 1 แห่งคือที่บางเขน ในปีพ.ศ. 2531 มูลนิธิฯ ได้เริ่มโครงการจัดตั้งศูนย์ฝักอาชีพแบบโรงงานอารัก্ষ์พร้อมทั้งฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพแก่บุคคลปัญญาอ่อนวัยผู้ใหญ่ และได้รับพระราชทานชื่อว่า ศูนย์ฝักอาชีพปัญญาการ ตั้งอยู่ที่ซอยมหากาญจน์ จังหวัดนนทบุรี

พ.ศ. 2523-2530 กองการศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษา ได้ขยายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โดยรับโอนโรงเรียนกาวีละอนุกุล จังหวัดเชียงใหม่ (พ.ศ.2523) เดิมชื่อโรงเรียนกองทัพบกอุปถัมภ์กาวีละวิทยา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนขึ้นกับค่ายกาวีละ และจัดตั้งโรงเรียนอนุบาลปัญญาอนุกุล จังหวัดอุบลราชธานี(พ.ศ. 2530)ขึ้นเป็นโรงเรียนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาให้เข้าเรียนร่วม ในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์อีก 4 แห่งในภูมิภาค คือ ที่จังหวัดจันทบุรี กาญจนบุรี เลย และสุราษฎร์ธานี ต่อมาได้จัดตั้ง โรงเรียนชุมพรปัญญาอนุกุล กับโอนโรงเรียนสงขลาพัฒนาปัญญาจากมูลนิธิช่วยคนปัญญาอ่อนฯ มาอีก 1 โรงเรียน

พ.ศ.2529 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ดำเนินงานจัดการเรียนร่วมภายใต้ชื่อ โครงการพัฒนารูปแบบการจัดการประถมศึกษาสำหรับเด็กพิการร่วมกับเด็กปกติ โดยมอบให้สำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ดำเนินงานทดลองจัดการเรียนร่วมสำหรับเด็กพิการ 2 ประเภท คือ เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน และเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ที่โรงเรียนพญาไท โรงเรียนราชวินิต และโรงเรียนวัดเวตวันธรรมมาศ รวมทั้งศึกษาวิจัย สร้างเครื่องมือ และสื่อสารต่างๆ

พ.ศ. 2533 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ขยายงานการจัดการเรียนร่วมไปยังสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดต่างๆและในปี พ.ศ. 2533 ขยายผลการจัดการเรียนร่วมได้ครบ 76 จังหวัด

1.3 การจัดการศึกษาในโรงเรียนพิเศษเฉพาะความพิการ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2540 : 7) ได้กล่าวถึงลักษณะพิเศษของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการไว้ดังนี้

1. อาคาร สถานที่ และครุภัณฑ์ หรือเครื่องอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมกับเด็กพิการแต่ละประเภทเป็นพิเศษ เช่น ทางลาด รวจับสำหรับเด็กบกพร่องทางร่างกาย
2. บุคลากรที่ได้รับการฝึกอบรมเพื่อทำหน้าที่ต่าง ๆ เป็นพิเศษตามความจำเป็นของเด็กพิการแต่ละประเภท เช่น ผู้บริหาร ครูประจำชั้น ครูประจำวิชา ครูแนะแนว รวมทั้งนักจิตวิทยา นักกายภาพบำบัด นักอาชีวบำบัด นักอรรถบำบัด
3. สื่อการเรียนการสอนพิเศษประเภทต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับเด็กพิการแต่ละประเภท เช่น อุปกรณ์ในการฝึกพูด ฝึกฟัง ตัวอักษรเบรลล์ แผนที่หุ่น สเลทสไตลส์ เครื่องตรวจวัดการได้ยิน เครื่องช่วยฟัง เป็นต้น
4. บริการพิเศษต่าง ๆ เช่น บริการฟื้นฟูสมรรถภาพบริการแนะแนว บริการผลิตสื่อการเรียนการสอนพิเศษ บริการวิจัยหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน บริการทดสอบสมรรถภาพและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กพิการ บริการนิเทศการศึกษา เป็นต้น
5. ห้องเรียน อาจเป็นห้องเรียนธรรมดาก็ได้ แต่ถ้าเป็นห้องเรียนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินที่เด็กต้องใช้เครื่องช่วยฟังส่วนบุคคล ควรจัดเป็นห้องที่ใช้เครื่องประเภท Loop ห้องนั้นจึงควรเป็นห้องที่ห่างไกลจากเสียงรบกวน

6. ห้องพิเศษ เช่น ห้องฝึกพูด ฝึกฟัง ห้องดนตรีบำบัด ห้องทดสอบการได้ยิน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 10) ได้กล่าวว่าลักษณะการจัดการศึกษาให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษจึงต้องจัดให้เหมาะสมกับความต้องการและความสามารถของเด็กเหล่านี้ จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาพิเศษก็เพื่อเน้นการประกันโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้พัฒนาศักยภาพทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา ให้ช่วยเหลือตนเองและสังคม ไม่เป็นภาระของผู้อื่น

ผดุง อารยะวิญญู (2542 : 13-14) ได้กล่าวว่า ลักษณะพิเศษการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เป็นการจัดการศึกษาให้กับเด็กที่มีความต้องการทางการศึกษา และความต้องการความช่วยเหลือแตกต่างไปจากเด็กปกติ เนื่องจากสาเหตุความบกพร่องของร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และรวมถึงเด็กที่มีปัญญาสูงกว่าปกติ คือ เด็กปัญญาเลิศซึ่งเด็กเหล่านี้ไม่อาจได้รับประโยชน์เต็มที่จากการศึกษาที่จัดให้กับเด็กปกติได้ เด็กที่มีความต้องการพิเศษเป็นเด็กที่มีสิทธิที่จะได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเช่นเดียวกับเด็กปกติ

ในส่วนของนงลักษณ์ วิรัชชัย (2544 : 13) ยังได้กล่าวว่า การจัดการศึกษาพิเศษ เป็นการจัดการศึกษาให้กับผู้เรียนที่มีลักษณะเฉพาะที่ควรดูแลช่วยเหลือมากกว่าเด็กปกติ เพื่อให้เด็กเหล่านี้ ได้มีโอกาสเรียนรู้อย่างเหมาะสมกับสภาพร่างกาย อารมณ์ และสังคม ดังนั้นในการจัดการศึกษาให้กับเด็กเหล่านี้จึงต้องดำเนินการเป็นพิเศษโดยมีหลักการที่สำคัญคือการเตรียมความพร้อม การจัดการเรียนการสอน และจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับเด็กพิการในแต่ละระดับและแต่ละประเภท และบำบัดฟื้นฟูให้ความช่วยเหลือ เพื่อให้เด็กพิการได้รับประโยชน์สูงสุดจากการศึกษาจนสามารถพัฒนาเต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคลในการจัดการศึกษาพิเศษมีการแบ่งรูปแบบในการจัดตามระดับความจำกัดของสภาพแวดล้อม ตั้งแต่สภาพแวดล้อมที่มีข้อจำกัดน้อยที่สุด (Least restrictive environment) อันเป็นสภาพในโรงเรียนโดยทั่วไปจนถึงสภาพแวดล้อมที่มีข้อจำกัดมากที่สุด (most restrictive environment) อันเป็นสภาพที่เด็กพิการต้องได้รับการบำบัด ฟื้นฟู และการศึกษาที่จัดให้เป็นพิเศษ โดยจัดแบ่งเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. รูปแบบการเรียนในชั้นปกติเต็มเวลา เป็นรูปแบบการจัดการศึกษาพิเศษสำหรับเด็กที่มีความบกพร่อง หรือผิดปกติน้อยมากเด็กพิการสามารถเข้าเรียนในชั้นเรียนปกติเช่นเดียวกับเด็กปกติได้ตลอดเวลาที่อยู่ในโรงเรียน รูปแบบนี้เป็นรูปแบบที่มีข้อจำกัดน้อยที่สุด
2. รูปแบบการเรียนร่วม เป็นรูปแบบการจัดการศึกษาพิเศษ สำหรับเด็กที่มีความบกพร่อง หรือผิดปกติ แต่อยู่ในระดับที่สามารถเรียนร่วมกับเด็กปกติได้ การจัดการศึกษาพิเศษในรูปแบบนี้ มุ่งให้เด็กพิการได้รับการศึกษา ในสภาวะที่มีข้อจำกัดน้อยที่สุด เท่าที่แต่ละคนจะรับได้โดยแบ่งเป็น 5 ระดับ ได้แก่

2.1 รูปแบบการเรียนในชั้นเรียนปกติเต็มเวลา เด็กพิการจะเข้าเรียนร่วมกับเด็กปกติ และได้รับการบริการแนะแนว เพื่อช่วยเหลือเป็นพิเศษ

2.2 รูปแบบการเรียนในชั้นปกติเต็มเวลาและมีวิทยากรพิเศษบางครั้ง เด็กพิการจะเรียนในชั้นเรียนปกติ โดยทั้งชั้นเรียนได้รับการสอนจากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางในบางเวลา

2.3 รูปแบบการเรียนในชั้นเรียนปกติบางเวลา และเรียนเสริมบางเวลา

2.4 รูปแบบการเรียนในชั้นเรียนปกติบางเวลา และเรียนห้องเรียนพิเศษบางเวลา

2.5 รูปแบบการเรียนในห้องเรียนพิเศษเต็มเวลา แต่มีการบูรณาการกิจกรรมทางสังคม เด็กพิการจะเรียนในห้องเรียนพิเศษเฉพาะกลุ่มเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมกับเด็กปกติ

3. รูปแบบเฉพาะความพิการ เป็นรูปแบบการจัดการศึกษาพิเศษสำหรับเด็กที่มีความพิการค่อนข้างมาก หรือพิการซ้ำซ้อนเป็นรูปแบบที่มีสภาพแวดล้อมจำกัดมากที่สุด แบ่งเป็น 4 ระดับ ได้แก่

- 3.1 รูปแบบการเรียนในห้องเรียนพิเศษในโรงเรียนปกติ
- 3.2 รูปแบบการเรียนในโรงเรียนพิเศษเฉพาะความพิการ
- 3.3 รูปแบบการฟื้นฟูสมรรถภาพในสถาบันเฉพาะทาง
- 3.4 การบำบัดในโรงพยาบาลหรือบ้าน

ในปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะให้เด็กพิการในระดับที่ไม่รุนแรงหรือพิการในระดับปานกลาง และไม่พิการซ้ำซ้อนเข้าเรียนร่วมในโรงเรียนปกติ โดยทางโรงเรียนจะจัดรูปแบบการเรียนร่วมที่เหมาะสมกับความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษาสำหรับเด็กพิการ แต่อย่างไรก็ตามการจัดการศึกษาพิเศษต้องใช้ทรัพยากรสูงมากทั้งในด้านบุคลากรงบประมาณวัสดุอุปกรณ์การสอนพิเศษ ซึ่งรัฐควรให้การสนับสนุน เพื่อพัฒนาเด็กเหล่านี้ให้มีโอกาสพัฒนาศักยภาพของตนเองสูงสุดให้สามารถช่วยเหลือตนเอง ช่วยเหลือผู้ที่ด้อยโอกาสกว่าเป็นพลเมืองที่ดีในสังคม

นอกจากนี้ วารี ธีระจิตร (2545 : 2) ได้กล่าวว่า หลักในการจัดการศึกษาพิเศษที่สำคัญก็คือ การจัดสถานการณ์ในการเรียนการสอนเพื่อเปิดโอกาสให้ทุกคนได้รับประโยชน์เต็มที่จนสามารถพัฒนาไปสู่ระดับสูงสุดแห่งศักยภาพของแต่ละคน นักการศึกษาพิเศษได้พยายามกระตุ้นให้มีการจัดบริการการศึกษาพิเศษให้แก่เด็กพิเศษประเภทต่างๆในรูปแบบต่างๆกันแบ่งได้ดังนี้

1. โรงเรียนพิเศษแบบประจำให้บริการด้านการศึกษาอบรม และรักษาพยาบาลอยู่ด้วยกัน สำหรับเด็กพิการมากหรือรุนแรง
2. จัดโรงเรียนพิเศษแบบประจำและไปกลับ
3. จัดเป็นชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติแบบไปกลับ โดยให้อยู่ในชั้นเรียนพิเศษตลอดเวลา หรือไปร่วมกิจกรรมกับชั้นอื่นบางเวลา
4. ให้เรียนในชั้นเรียนของเด็กปกติ แต่จะออกไปเรียนซ่อมเสริมกับครูพิเศษในห้องเรียนพิเศษบางเวลา
5. ให้เรียนในชั้นเรียนของเด็กปกติ แต่จัดบริการสอนพิเศษ ใช้สื่อการเรียนการสอนพิเศษ โดยครูประจำชั้นที่ได้รับการแนะนำ นิเทศ หรือช่วยเหลือเป็นพิเศษจากครูพิเศษ หรือผู้เชี่ยวชาญประจำท้องถิ่น
6. ให้เรียนในชั้นเรียนของเด็กปกติ แต่ครูประจำชั้นทุกคนผ่านการอบรมสามารถช่วยเหลือให้การศึกษาศึกษาพิเศษตามสมควร
7. จัดระบบบริหารและให้บริการพิเศษแบบอื่นๆ เช่น การฟื้นฟูสมรรถภาพ การแก้ไขข้อบกพร่องด้านต่างๆ เป็นต้น
8. บริการการศึกษาพิเศษตามบ้าน หรือตามเตียงที่มีผู้เจ็บป่วยเรื้อรังในโรงพยาบาล

ซึ่งอยู่ในวัยที่ต้องศึกษาเล่าเรียน และต้องได้รับการรักษาพยาบาลอย่างใกล้ชิดจากแพทย์

ดังนั้นแนวทางในการจัดการศึกษาพิเศษที่จะให้ได้ผลดีแก่เด็กพิเศษและประหยัดด้านงบประมาณทางหนึ่งก็คือ การจัดการศึกษาให้เด็กเข้าเรียนร่วมกับเด็กในโรงเรียนปกติ ยกเว้นเด็กที่มีความพิการซ้ำซ้อน ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ หรือปรับตัวไม่ได้ ซึ่งต้องจัดให้เรียนในโรงเรียนพิเศษ หรือถ้าช่วยเหลือแก้ไขบำบัดจนสามารถเข้าเรียนร่วมได้ ก็ควรจัดให้เข้าเรียนร่วม

จากข้อความข้างต้นสรุปได้ว่า ลักษณะพิเศษของการศึกษาสำหรับเด็กพิการนั้นจะต้องมีอาคาร สถานที่ และครุภัณฑ์ หรือเครื่องอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมกับเด็กพิการแต่ละประเภท มีบุคลากรที่พร้อมในการดูแลเด็กพิเศษทุกประเภทรวมถึงห้องเรียนพิเศษและสื่อการเรียนการสอนพิเศษที่จำเป็นสำหรับเด็กแต่ละประเภท รูปแบบการจัดการศึกษาพิเศษสำหรับเด็กพิการสามารถจัดได้หลากหลายรูปแบบแต่แนวปฏิบัติส่วนใหญ่มี 3 รูปแบบคือ รูปแบบการเรียนในชั้นปกติเต็มเวลา รูปแบบการเรียนร่วม รูปแบบเฉพาะความพิการ ในแต่ละรูปแบบต้องคำนึงถึงความเหมาะสมสอดคล้องกับเด็กพิการแต่ละประเภทและสามารถพัฒนาไปสู่ระดับสูงสุดแห่งศักยภาพของเด็กแต่ละคน เพื่อพัฒนาเด็กเหล่านี้ให้มีโอกาสพัฒนาศักยภาพของตนเองสูงสุดให้สามารถช่วยเหลือตนเอง ช่วยเหลือผู้ที่ด้อยโอกาสกว่าเป็นพลเมืองที่ดีในสังคม

2.เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

2.1 ความหมายของแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

เบญญา ชลธารนนท์ (2542 : 2) ได้กล่าวถึงความหมายของแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลไว้ว่า แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program: IEP) เป็นแผนการศึกษาที่จัดขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษรสำหรับบุคคลแต่ละคน ที่ได้รับการบ่งชี้ว่าเป็นบุคคลที่มีความบกพร่องหรือพิการ เป็นตัวเชื่อมที่สำคัญระหว่างเด็กพิการ กับการศึกษาพิเศษที่เด็กต้องการ และเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนการสอนที่จัดให้เฉพาะบุคคล

ผดุง อารยะวิญญู (2542 : 204) ได้ให้ความหมายว่า เป็นแผนการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่โรงเรียนจัดทำขึ้น โดยได้รับความร่วมมือและความยินยอมจากผู้ปกครองของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ แผนนี้บรรจุเนื้อหาสาระของหลักสูตรซึ่งเด็กจะต้องเรียน โดยปกติแล้วแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลจะจัดทำขึ้นสำหรับแต่ละคน เป็นแผนในระยะ 1 ปี และมีการทบทวนแผนทุกภาคเรียน

กระทรวงศึกษาธิการ(2542 : 32) ให้คำอธิบายว่า แผนการศึกษาเฉพาะบุคคล หมายถึง แผนซึ่งกำหนดแนวทางการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความจำเป็นพิเศษของบุคคลพิการ ตลอดจนกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และ ความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาให้เป็นเฉพาะบุคคล

แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล หมายถึง แผนซึ่งกำหนดแนวทางการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของบุคคลพิการแต่ละบุคคล ตลอดจนกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อบริการ และความช่วยเหลือต่าง ๆ ให้เป็นเฉพาะบุคคลวัตถุประสงค์ในการใช้ IEP มีอยู่ 2 ประการ คือ

1. IEP เป็นแผนที่ขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษรสำหรับเด็กคนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะ IEP หรือที่ประชุมเด็กเฉพาะกรณี ใน IEP จะมีข้อมูลการจัดเด็กเข้ารับการบริการการศึกษาและบริการที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ

2. IEP เป็นเครื่องมือในการจัดการกับกระบวนการตรวจสอบและกระบวนการสอนทั้งหมด ฉะนั้น IEP ในแง่ที่เป็นส่วนสำคัญของกระบวนการตรวจสอบและกระบวนการสอนที่ส่วนเกี่ยวข้องกับการประเมินผลและวิธีการสอน

ศรียา นิยมธรรม (2546 : 29) กล่าวว่า แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program) ใช้ชื่อย่อเป็นภาษาอังกฤษ ว่า IEP หมายถึง แผนการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ เพื่อเป็นแนวทางในการให้การศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน และให้นักเรียนได้เรียนรู้ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับความสามารถ โดยระบุเวลาที่แน่ชัดว่าจะใช้โปรแกรมนี้เป็นเวลานานเท่าใด และจะวัดผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนได้อย่างไรและได้รับบริการด้านอื่นๆที่จำเป็นในลักษณะใดบ้าง

จากข้อความที่กล่าวมาสรุปได้ว่า แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลเป็นแผนที่กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของนักเรียน เป็นรายบุคคล ซึ่งจัดทำโดย ได้รับความร่วมมือและความยินยอมจากผู้ปกครองของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ร่วมกับทีมสหวิทยาการ เช่น นักจิตวิทยา นักกิจกรรมบำบัด นักกายภาพบำบัด เป็นต้น รวมถึงการกำหนดสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ที่สอดคล้องเหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อช่วยเหลือและส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

2.2 ความเป็นมาของแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

ผดุง อารยะวิญญู (2542 : 205) แผนการศึกษาเฉพาะบุคคล เป็นผลของความพยายามในการจัดการศึกษาพิเศษในสหรัฐอเมริกา กล่าวคือประเทศสหรัฐอเมริกาได้ออกกฎหมายฉบับหนึ่ง มีชื่อว่า PL 94-142 เป็นกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการศึกษาพิเศษซึ่งมีผลบังคับใช้ในปี ค.ศ. 1976 – 77 หลักสำคัญของกฎหมายคือ รัฐจะต้องจัดการศึกษาพิเศษให้แก่ นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษทุกคน เป็นการศึกษาระดับบังคับที่นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษทุกคนจะต้องเรียน และเรียนโดยที่ผู้ปกครองไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย เนื่องจากรัฐเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายเองทั้งหมด

กฎหมายฉบับนี้ยังกำหนดอีกว่า ในการเรียนการสอน นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษนั้น ทุกคนจะต้องมีแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล โรงเรียนจะต้องร่วมกับผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้อง จัดทำแผนการศึกษาสำหรับนักเรียนแต่ละคน เหตุผลสำคัญที่ต้องมีแผนการศึกษาสำหรับนักเรียนแต่ละคน คือนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษมีทักษะและความสามารถแตกต่างกันมาก การที่จะสอนนักเรียนให้เรียนรู้ไปพร้อมกันในเวลาเดียวกันที่หลาย ๆ คน คงไม่สอดคล้องกับความต้องการและความสามารถของนักเรียน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีแผนการศึกษาสำหรับนักเรียนแต่ละคน พัฒนาการทางการเรียนการสอนควรเปรียบเทียบกับตัวนักเรียนเอง ไม่ใช่เปรียบเทียบกับนักเรียนอื่น กฎหมายดังกล่าวยังระบุอีกด้วยว่า การจัดประสบการณ์ทางการศึกษาให้แก่นักเรียนจะต้องสอดคล้องกับความต้องการและความสามารถของเขา ซึ่งอาจจัดโดยการให้นักเรียนเรียนในชั้นเดียวกับนักเรียนปกติ หรือจัดเป็นชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติก็ได้ เมื่อนักเรียนมีการพัฒนาที่ดีขึ้นพอที่จะเรียนร่วมกับนักเรียนปกติได้ ควรให้นักเรียนเรียนในชั้นปกติโดยเร็ว

เบญจา ชลธารินทร์(2545 : 47)กล่าวว่า แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล เกิดจากการออกกฎหมายโดยรัฐบาลกลางของประเทศสหรัฐอเมริกาชื่อ Education for All Handicapped Children Act of 1975หรือ เรียกสั้น ๆ ว่า Public Law 94 -142 (PL 94-142) ซึ่งมีผลบังคับใช้ในปี ค.ศ.1977โดยกำหนดให้ผู้เรียนพิการทุกคนที่มีอายุระหว่าง 3 – 21 ปี ได้รับการศึกษาและมีการกำหนดให้รัฐบาลจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาพิเศษเพิ่มมากขึ้นจากในอดีตเป็นอันมาก ต่อมาในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1990 PL 91-142 ได้ปรับเปลี่ยนเป็น Individuals with Disabilities Education Act: IDEA (PI 101-476) และนอกจากนี้ กฎหมายฉบับนี้ยังได้กำหนดให้มีการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลให้กับผู้เรียนพิเศษ โดยมีการกำหนดจุดประสงค์ การวางแผนการสอนและการติดตามความก้าวหน้า

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา (2550 ก : ออนไลน์) กล่าวว่า IEP เกิดขึ้นจากพื้นฐานทางกฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิทางการศึกษาที่บุคคลที่มีความบกพร่องพึงได้รับ โดยมุ่งที่จะให้บุคคลเหล่านี้ได้รับการศึกษาที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของบุคคลนั้น ฉะนั้นประโยชน์ที่ได้จาก IEP สำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องนั้น จะเป็นประโยชน์โดยตรง นอกจากนี้ IEP ยังบอกให้รู้ว่า ทักษะที่นักเรียนยังไม่มีหรือยังไม่เรียนรู้คืออะไร ความสนใจและเจตคติของนักเรียนเป็นอย่างไร เป็นต้น สำหรับการวางแผนยุทธศาสตร์การสอนนั้น ครูจะต้องมีความเข้าใจอย่างกว้างขวางในเรื่อง วิธีสอน สื่อ (เทคโนโลยี) เนื้อหา หลักสูตร และระดับพัฒนาการของนักเรียน (Hancock,R: 1990 : 378-379; Lerner,J.W : 1993: 67-77 ศูนย์พัฒนาการศึกษาแห่งชาติของประเทศไทย : 2529 : 298-302 ; Mercer, C.D. & Mercer, A.R : 1989: 5-8) นอกจากนี้ นักการศึกษาพิเศษของประเทศต่าง ๆ ก็ยอมรับว่า IEP มีคุณประโยชน์ต่อการจัดการเรียน การสอนให้นักเรียนที่มีความบกพร่อง และได้รับหลักการ IEP เข้าไปในการจัดการเรียนการสอนของประเทศตน ในปัจจุบันประเทศไทยนำ IEP บรรจุไว้ในกฎกระทรวงมาตรา 10

วรรค 3 ในพระราชบัญญัติการศึกษาปี 2542 โดยกำหนดการให้บริการและสิทธิในการรับบริการ สื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก บริการและความช่วยเหลืออื่น ๆ ตามความต้องการจำเป็น

จากข้อความข้างต้นสรุปได้ว่า แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล เกิดจากการออกกฎหมายโดยรัฐบาลกลางของประเทศสหรัฐอเมริกาชื่อ Education for All Handicapped Children Act of 1975 ซึ่งมีผลบังคับใช้ในปี ค.ศ.1977 ในส่วนของประเทศไทยจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาตรา 22 ได้ระบุว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดกระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ” และต้องสอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนแต่ละคน

2.3 ปรัชญาแนวคิดของแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

ผู้วิจัยได้ศึกษา ปรัชญาและแนวความคิดของแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และนักการศึกษาพิเศษ พบว่ามีการกล่าวถึง ปรัชญา และแนวคิดของแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ไว้ ดังนี้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาตรา 22 ได้ระบุว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดกระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ”

มาตรา 24 (1) ได้ระบุว่า “การจัดกระบวนการเรียนรู้จะต้องจัดเนื้อหาสาระและ กิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล”

ศรียา นิยมธรรม (2546 : 6) กล่าวถึง ปรัชญาและแนวคิดของแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล มีดังนี้

1. ทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกันในการที่จะได้รับบริการทางการศึกษาไม่ว่าจะเป็นคนพิการหรือคนปกติ เมื่อรัฐจัดการศึกษาให้แก่นักเรียนปกติแล้วก็ควรจัดการศึกษาให้แก่ นักเรียนพิเศษด้วย หากนักเรียนพิเศษไม่สามารถเรียนในโปรแกรมการศึกษาที่รัฐจัดให้นักเรียน ปกติได้ ก็เป็นหน้าที่ของรัฐที่จะจัดการศึกษาให้สนองต่อความต้องการของนักเรียนพิเศษ

2. นักเรียนพิเศษควรได้รับการศึกษาควบคู่ไปกับการบำบัด การฟื้นฟูสมรรถภาพ ทุกด้านโดยเร็วที่สุด ในทันทีที่ทราบว่านักเรียนมีความต้องการพิเศษ ทั้งนี้เพื่อเป็นการเตรียม นักเรียนให้พร้อมที่จะเรียนต่อไป และมีพัฒนาการทุกด้านถึงขีดสูงสุด

3. การจัดการศึกษาพิเศษควรคำนึงถึงการอยู่ร่วมสังคมกับคนปกติอย่างมีประสิทธิภาพ การเรียนการสอนนักเรียนเหล่านี้จึงควรให้เรียนร่วมกับนักเรียนปกติให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เว้นแต่นักเรียนพิเศษผู้นั้นมีสภาพความพิการหรือความบกพร่องในขั้นรุนแรงจนไม่อาจเรียนร่วมได้ อย่างไรก็ตาม ควรให้นักเรียนพิเศษได้สัมผัสกับสังคมคนปกติ

4.การจัดการศึกษาพิเศษต้องปรับให้เหมาะสมกับสภาพความเสียเปรียบของนักเรียนพิเศษแต่ละประเภท โดยใช้แนวของนักเรียนปกติ

5. การศึกษาพิเศษและฟื้นฟูบำบัดทุกด้าน ควรจัดเป็นโปรแกรมให้เป็นรายบุคคล ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนบางอย่างอาจจัดเป็นกลุ่มเล็กสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่อง หรือมีความต้องการคล้ายคลึงกัน และอยู่ในระดับความสามารถที่ใกล้เคียงกัน

6. การจัดโปรแกรมการสอนนักเรียนพิเศษ ควรเน้นที่ความสามารถของนักเรียน และให้นักเรียนมีโอกาสได้ประสบความสำเร็จมากกว่าที่จะคำนึงถึงความพิการหรือความบกพร่อง เพื่อให้นักเรียนมีความมั่นใจว่า แม้นตนเองมีความบกพร่อง แต่ก็ยังมีความสามารถบางอย่างเท่ากับหรือดีกว่าคนปกติ ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนสามารถปรับตัวได้ดีขึ้น

7.การศึกษาพิเศษควรมุ่ง ให้นักเรียนมีความเข้าใจ ยอมรับตนเองมีความเชื่อมั่น มีสัจการแห่งตนและมุ่งให้ช่วยตนเองได้ ตลอดจนมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม

พวงแก้ว กิจธรรม (2550) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับโปรแกรมการศึกษาเฉพาะบุคคลว่าเป็นแผนการจัดบริการด้านการศึกษาให้แก่ผู้เรียนเป็นรายบุคคลซึ่งเน้นการให้ความสำคัญแก่ผู้เรียน และจัดให้ผู้เรียนได้ศึกษาอย่างเต็มศักยภาพ โดยการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลือทางการศึกษาให้ผู้เรียนแต่ละคนตามความต้องการจำเป็นของบุคคลนั้นๆ ทั้งนี้ผู้เรียน ผู้ปกครองของผู้เรียน และนักวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ เช่น ครู แพทย์ นักโสตสัมผัสวิทยา นักแก้ไขการพูด นักกายภาพบำบัด นักจิตวิทยา นักกิจกรรมบำบัด นักสังคมสงเคราะห์ นักดนตรีบำบัด นักศิลปะบำบัด นักพัฒนาฝีมือแรงงาน และนักจัดหางาน เป็นต้น ร่วมกันเป็นคณะกรรมการจัดทำโปรแกรมการศึกษาเฉพาะบุคคลซึ่งกำหนดเป้าหมายวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม กระบวนการเรียนรู้ และวิธีการประเมินผลอย่างเป็นรูปธรรม

อาจสรุปได้ว่า ปรัชญา และแนวความคิดเกี่ยวกับแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลคือการจัดการศึกษาให้กับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษโดยยึดหลักที่ว่านักเรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด การจัดการศึกษาต้องมุ่งเน้นส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ การจัดการเรียนรู้อาจต้องจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นสำคัญ

2.4 ความสำคัญของแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลมีความสำคัญต่อการพัฒนานักเรียนที่มีความต้องการพิเศษอย่างมาก จากการศึกษาของผู้วิจัยพบว่านักการศึกษาพิเศษได้กล่าวถึงความสำคัญของแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลไว้ดังต่อไปนี้

ผดุง อารยะวิญญู (2542 : 203) กล่าวถึงความสำคัญของแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลดังนี้

แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาพิเศษที่นักการศึกษาคิดค้นขึ้นมาเพื่อให้การเรียนการสอนนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ (2546 : 13) ได้กำหนดความสำคัญของการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ไว้ว่าคนพิการที่ได้จดทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการหรือบุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน สติปัญญา ร่างกายหรือสุขภาพ การเรียนรู้ การพูดและภาษา บุคคลออทิสติก และบุคคลพิการซ้อน ที่สถานศึกษารับรองว่าเป็นบุคคลที่มีความต้องการพิเศษด้านการศึกษา ต้องได้รับการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล เนื่องจากประการที่ 1 กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการให้คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา พุทธศักราช 2545 โดยกำหนดให้มีการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ประการที่ 2 เป็นการประกันความเหมาะสมในการจัดการศึกษาให้แก่นักเรียนพิการ ซึ่งจะต้องจัดตามความต้องการจำเป็นพิเศษทางการเรียนรู้ ประการที่ 3 เป็นการประกันว่าได้มีการจัดบริการทางการศึกษาพิเศษและบริการอื่นตามที่ระบุไว้ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลจริง และประการที่ 3 เป็นแนวทางในการดำเนินการควบคุมและติดตามผลการให้บริการ

พวงแก้ว กิจธรรม (2550) กล่าวว่า เครื่องมือสำคัญซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่าสามารถใช้ในการจัดการศึกษาให้ “สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล”คือ โปรแกรมการศึกษาเฉพาะบุคคล

อาจสรุปได้ว่า แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลมีความสำคัญกับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเป็นอย่างมากเพราะเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่ยอมรับกันว่าสามารถใช้ในการจัดการศึกษาให้ สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ได้อย่างเหมาะสม

2.5 ประโยชน์ของการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

จันทร์เพ็ญ กาญจนรัตน์ (2542 : 206) กล่าวถึง ประโยชน์ของแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลว่า มีผลต่อนักเรียนหลายประการ ช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามความสามารถของนักเรียน ช่วยให้นักเรียนได้มีโอกาสพัฒนาตามสภาพความแตกต่างกันของแต่ละบุคคล

นอกจากนี้แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลยังช่วยให้การเรียนรู้ของนักเรียนดำเนินไปอย่างมีระเบียบแบบแผน ครูรู้หน้าที่ของตนว่าจะสอนอะไรแก่นักเรียนบ้าง ด้วยเหตุนี้แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลจึงเป็นแผนที่มีประโยชน์ต่อการศึกษาของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ

ผดุง อารยะวิญญู (2542 : 205-206) กล่าวว่า แผนการศึกษาเฉพาะบุคคลมีประโยชน์ต่อครูผู้สอน ผู้ปกครองของเด็กและทางโรงเรียนดังนี้

ก.ประโยชน์ต่อครูผู้สอน

- 1.ครูใช้แผนการศึกษาเฉพาะบุคคลเป็นแนวทางในการจัดทำอัตราการสอนและบันทึกการสอนรายวัน และกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนเด็ก
- 2.ครูใช้แผนการศึกษาเฉพาะบุคคลเป็นแนวทางในการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของครูผู้สอนแต่ละคน หากมีครูมากกว่า 1 คนที่มีส่วนร่วมในการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
- 3.ครูใช้แผนการศึกษาเฉพาะบุคคลเป็นแนวทางในการศึกษาพัฒนาการทางด้านการเรียนของเด็ก
- 4.ครูใช้แผนการศึกษาเฉพาะบุคคลเป็นแนวทางในการรายงาน หรือแจ้งความก้าวหน้าทางการเรียนของเด็กแก่ผู้ปกครอง
- 5.ครูใช้แผนการศึกษาเฉพาะบุคคลเป็นแนวทางในการเลือกสื่อการสอนให้เหมาะสมกับเด็ก

ข.ประโยชน์ต่อผู้ปกครอง แผนการศึกษาเฉพาะบุคคลจะช่วยผู้ปกครองได้ดังนี้คือ

1. ทราบว่าจะติดต่อกับครูคนใดเมื่อต้องการพูดคุยเกี่ยวกับปัญหาของบุตรของตน
2. ทราบว่าบุตรของตนจะต้องเรียนอะไรบ้างที่โรงเรียน
3. ตั้งความหวังที่เหมาะสมเกี่ยวกับผลการเรียนของบุตรของตน
4. ให้ข้อมูลเกี่ยวกับบุตรของตนแก่ครูได้ถูกต้อง
5. ทราบว่าควรจะมีบุตรของตนที่บ้านอย่างไร

ค.ประโยชน์ต่อทางโรงเรียน

1. ทางโรงเรียนจะทราบว่าเด็กเข้ารับการศึกษาระดับใดและในลักษณะใด
2. ทางโรงเรียนสามารถจัดบริการทางการศึกษา ตลอดจนบริการที่เกี่ยวข้องที่จำเป็นให้สอดคล้องกับความต้องการของเด็ก
3. ทางโรงเรียนจะได้ทราบพัฒนาการของเด็ก และจะได้จัดการประชุมทบทวนแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลในอนาคตต่อไป

นอกจากนี้ เบญจา ชลธารันนท์ (2545 : 53) ยังกล่าวถึงประโยชน์ของแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ดังนี้

แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล เกิดขึ้นจากพื้นฐานทางกฎหมาย เพื่อคุ้มครองสิทธิทางการศึกษาที่บุคคลที่มีความบกพร่องพึงได้รับโดยมุ่งที่จะให้บุคคลเหล่านี้ได้รับการศึกษาที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของบุคคลนั้น ฉะนั้นประโยชน์ที่ได้จากแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล สำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องหรือนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษนั้น จะเป็นประโยชน์โดยตรง นอกจากนี้ แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ยังบอกให้รู้ว่า ทักษะที่ผู้เรียนยังไม่มีหรือยังไม่เรียนรู้คืออะไร ความสนใจและเจตคติของผู้เรียนเป็นอย่างไร นอกจากนี้ นักการศึกษาพิเศษของประเทศต่างๆ ก็ยอมรับว่าแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล มีคุณประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนที่มีความบกพร่องและได้รับหลักการแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล เข้าไปในการจัดการเรียนการสอนของประเทศตน ในปัจจุบันประเทศไทยนำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลบรรจุไว้ในกฎกระทรวงมาตรา 10 วรรค 3 ในพระราชบัญญัติการศึกษาโรงเรียนชาติ พ.ศ. 2542 โดยกำหนดการให้บริการและสิทธิในการรับบริการ สื่อ สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการและความช่วยเหลืออื่นๆ ตามความต้องการจำเป็น

สุขพัชรา ชัมเจริญ (2545 : 10-11) กล่าวว่าประโยชน์ของแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล มีดังนี้

1. ช่วยให้ครูรู้หน้าที่ของตนเองว่าจะสอนอะไรให้กับเด็กแต่ละคนตามศักยภาพที่เป็นจริงอย่างเป็นระบบและได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สามารถส่งเสริมให้มีการจัดสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการที่จำเป็นและเหมาะสมกับเด็กแต่ละบุคคล และสามารถกำกับติดตาม ประเมินความก้าวหน้าของเด็กแต่ละบุคคลได้ตามแผนการศึกษา

2. ช่วยให้นักเรียนได้ทราบว่าตนเองจะต้องเรียนอะไร ได้รับสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาอะไรบ้าง และจะได้รับการบำบัดฟื้นฟูอย่างไร

3. ช่วยให้ผู้ปกครองทราบว่าโรงเรียนจะสอนอะไรแก่เด็กและผู้ปกครองจะส่งเสริมลูกของตนอย่างไรให้เป็นขั้นตอนที่ต่อเนื่อง สามารถขอรับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของบุตรตนเอง และมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลได้อย่างเหมาะสม

4. ช่วยให้ผู้บริการทราบว่าต้องเตรียมบุคลากรจำนวนเท่าใดที่จะให้บริการกับเด็ก มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลให้กับเด็กที่มีความบกพร่องอย่างเหมาะสม และมีส่วนร่วมในการประเมินผลและปรับปรุงการจัดการศึกษาให้กับบุคคลที่มีความบกพร่องอย่างเหมาะสม

5. ช่วยให้โรงเรียนทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับชนิดของโปรแกรมและบริการที่จะต้องจัดให้กับเด็ก

พวงแก้ว กิจธรรม (2550: ออนไลน์) กล่าวว่าแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล มีประโยชน์ต่อผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนแต่ละคนได้รับการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพและคุณภาพโดยทุกคนที่เกี่ยวข้อง ผู้เรียนจึงสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพทั้งด้านเจตคติ ความรู้ และทักษะ

สรุปว่าแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล มีประโยชน์กับบุคคลหลายฝ่าย ประการที่หนึ่ง เป็นประโยชน์ต่อนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษโดยตรง คือการได้รับการช่วยเหลือฟื้นฟูสมรรถภาพร่างกายและได้รับการบริการทางการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของแต่ละบุคคลมากที่สุด ประการที่สอง ประโยชน์ต่อผู้ปกครอง คือทำให้ผู้ปกครองมีความเข้าใจและมีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม ประการที่สาม ประโยชน์ต่อครูผู้สอน คือครูสามารถนำข้อมูลไปพัฒนาผู้เรียนโดยจัดทำแผนการสอนเฉพาะบุคคล ที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนานักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ประการสุดท้าย ประโยชน์ต่อโรงเรียนคือ ทำให้โรงเรียนมีข้อมูลที่ชัดเจนสามารถนำไปใช้ในการวางแผนการบริหาร การจัดงบประมาณและการจัดการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของนักเรียน

2.6 รูปแบบ เนื้อหาสาระการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

ผู้วิจัยได้ศึกษารูปแบบและเนื้อหาของการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล จากนักการศึกษาพิเศษหลายท่านพบว่ามีรูปแบบและเนื้อหาที่หลากหลาย ดังนี้

คุก,ทิกซ์และไดนี (Cook,less and Diane,1992:155-160) กล่าวถึงส่วนประกอบที่ต้องมีในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ดังนี้

1. ข้อมูลของระดับความสามารถทางการศึกษาของเด็ก
2. จุดมุ่งหมายระยะยาวในช่วงเวลาหนึ่งปี และ จุดประสงค์ระยะสั้น
3. ข้อมูลการศึกษาพิเศษและบริการที่สอดคล้องกับเด็ก
4. ข้อมูลที่ระบุชัดเจนว่าจะให้เด็กเข้ารับการเรียนร่วมกับเด็กปกติด้วยวิธีใด

อย่างไรบ้าง

5. บริการที่เกี่ยวข้อง ที่ต้องการสนับสนุนให้เด็กสามารถเรียนได้เต็ม

ความสามารถ

6. วันที่เริ่มต้น และวันสิ้นสุดของการใช้แผนการจัดการศึกษา
7. เกณฑ์และวิธีการวัดผล ประเมินผล ที่เหมาะสม.
8. กำหนดการประเมิน แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลว่าบรรลุจุดประสงค์หรือไม่

ผดุง อารยะวิญญู (2542 : 209 -212) ได้กำหนดเนื้อหาสาระในการเขียน
แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไป เกี่ยวกับนักเรียน เช่น ชื่อ นามสกุล อายุ วัน เดือน ปีเกิด ชื่อ
โรงเรียน ตำบล อำเภอ จังหวัด เป็นต้น

2. บริการที่นักเรียนจะได้รับ หมายถึง บริการในทางการศึกษาและบริการที่
เกี่ยวข้อง บริการในทางการศึกษา เป็นโครงการศึกษาพิเศษที่ทางโรงเรียนจัดให้กับนักเรียนตาม
ความเหมาะสมโดย ต้องระบุว่านักเรียนได้รับการบรรจุเข้าศึกษาในโครงการใด เช่น โครงการ
สำหรับนักเรียนปัญญาอ่อน โครงการสำหรับนักเรียนที่มีปัญหาในการเรียนรู้ เป็นต้น
ส่วนบริการที่เกี่ยวข้อง หมายถึง บริการอื่นที่ทางโรงเรียนจัดควบคู่ไปกับบริการทางการศึกษา
พิเศษ เช่น การแก้ไขการพูด การบำบัดทางกายภาพ พฤติกรรมบำบัด บริการแนะแนว เป็นต้น

3. การเรียนร่วมในชั้นปกติ หากเป็นไปได้ควรให้นักเรียนมีโอกาสเรียนร่วมใน
ชั้นปกติให้มากที่สุด ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลจะต้องระบุว่าให้นักเรียนเรียนร่วมใน
ลักษณะใด การเรียนร่วมคิดเป็นเวลาร้อยละเท่าใดของเวลาทั้งหมด และจะให้เรียนร่วมในวิชา
ใดบ้าง

4. ระดับความสามารถของนักเรียน ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล
จะต้องระบุระดับความสามารถของนักเรียนว่าอยู่ในระดับใด ซึ่งได้จากผลการทดสอบในด้าน
ต่าง ๆ เช่น พื้นความรู้ด้านวิชาการ วุฒิภาวะทางอารมณ์ การใช้ประสาทสัมผัสในการรับรู้
 เป็นต้น การที่ครูทราบระดับความสามารถของนักเรียน จะช่วยให้ครูสามารถจัดเนื้อหาตลอดจน
หลักสูตรที่จะใช้สอนนักเรียนได้อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการและ
ความสามารถของนักเรียนจึงจะทำให้นักเรียนเรียนรู้ได้มากที่สุด

5. จุดมุ่งหมายระยะยาว โดยปกติแล้วจุดมุ่งหมายระยะยาวกำหนดไว้ไม่เกิน 1
ปี ดังนั้นในระยะเวลาของการเรียน 1 ปี ครูต้องการให้นักเรียนมีทักษะและความสามารถเพิ่มขึ้น
จากเดิมเท่าใดควรกำหนดไว้ เช่น นักเรียนจะสามารถอ่านหนังสือแบบเรียนภาษาไทยชั้น ป.1
ได้ นักเรียนจะสามารถอ่านออกเสียงพยัญชนะได้ทุกเสียง เป็นต้น การกำหนดจุดมุ่งหมายระยะ
ยาวจะต้องสอดคล้องกับระดับความสามารถของนักเรียน ไม่ควรกำหนดไว้สูงหรือต่ำเกินไป และ
จุดมุ่งหมายระยะยาวต้องมีการทบทวนปีละ 1 ครั้ง เป็นอย่างน้อย

6. จุดมุ่งหมายระยะสั้น เป็นจุดมุ่งหมายภายใน 1 ภาคเรียน การกำหนด
จุดมุ่งหมายระยะสั้นต้องยึดจุดมุ่งหมายระยะยาวเป็นหลัก เช่น ในจุดมุ่งหมายระยะยาวกำหนด
ว่าจะให้นักเรียน(ปัญญาอ่อน) สามารถแต่งตัวได้เอง โดยไม่มีคนคอยช่วยเหลือ ในจุดมุ่งหมาย
ระยะสั้นจะต้องกำหนดว่าการที่นักเรียนแต่งตัวได้นั้นนักเรียนจะสามารถทำอะไรได้บ้าง เช่น
นักเรียนสามารถหยิบเสื้อ สวมเสื้อได้เอง นักเรียนสามารถกลัดกระดุมได้ถูกต้อง เป็นต้น
กิจกรรมการเรียนการสอนหรือทักษะต่างๆที่นักเรียนจะต้องกระทำจะต้องเป็นไปตามจุดประสงค์
ระยะสั้นที่กำหนดไว้

7. เกณฑ์การวัดผล ควรอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง โดยทั่วไปจะมีการวัดผลภาคเรียนละ 1 ครั้ง จุดมุ่งหมายสำคัญของการประเมินผลคือเพื่อสำรวจว่านักเรียนสามารถเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ การวัดผลส่วนมากใช้แบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้น และสิ่งที่สำคัญเกี่ยวกับการวัดผลที่ต้องกำหนดไว้ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล คือเกณฑ์ในการตัดสินซึ่งจะต้องกำหนดไว้ควบคู่ไปกับวิธีวัดผล เช่น วิธีการวัดผล เป็นแบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้น เกณฑ์ในการตัดสินคือ นักเรียนตอบข้อทดสอบได้ 90 % หรือ วิธีวัดเป็นการสังเกตพฤติกรรม เกณฑ์ในการตัดสินคือ วันละ 5 นาทีเป็นเวลา 5 วัน เป็นต้น การวัดผลจะช่วยให้ครูทราบความก้าวหน้าของนักเรียนในด้านการเรียนรู้ ผลการประเมินจะช่วยให้ครูปรับปรุงแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล หรือช่วยในการกำหนดแผนใหม่ได้อย่างเหมาะสม

8. ระยะเวลา หมายถึง ช่วงเวลาที่ครูนำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลไปใช้ ดังนั้นจะต้องระบุวัน วันเริ่มต้นและวันสิ้นสุด อาจกำหนดเป็นรายปี หรือ 1 ภาคเรียน ขึ้นอยู่กับความเหมาะสม

9. การลงลายมือกำกับ ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ควรระบุชื่อผู้รับผิดชอบ อาจเป็นครูผู้สอน หรือคณะกรรมการซึ่งเป็นผู้ที่เห็นด้วยกับแผนนี้

10. ข้อมูลอื่นๆ หมายถึงข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียน ซึ่งอาจเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้แผนการศึกษาเฉพาะบุคคล เช่น ประวัติการเจ็บป่วย การปรับพฤติกรรม แบบทดสอบที่ใช้วินิจฉัยนักเรียน เป็นต้น

เบญญา ชลธารินทร์ (2545 : 52) กล่าวว่า แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ควรประกอบไปด้วยเนื้อหาสาระดังนี้

1.ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้เรียน ได้แก่ ชื่อ เพศ อายุ ประเภทของความบกพร่อง ประวัติของครอบครัว เป็นต้น

2.ข้อมูลทางการศึกษาของผู้เรียน ได้แก่ ชื่อโรงเรียน ระดับชั้น ทั้งในอดีตและปัจจุบัน

3.การวางแผนการจัดการศึกษา ได้แก่ ระดับความสามารถของผู้เรียน เป้าหมายทางการศึกษา แผนการเรียน วิธีการประเมินเพื่อให้ทราบว่าผู้เรียนบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ และผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษาตามเป้าหมายแต่ละข้อ

4.ความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาประกอบด้วย รายการ ผู้จัดหา วิธีการจัดหา เหตุผลและความจำเป็นของผู้เรียน เป็นต้น ในส่วนนี้จะระบุบริการเกี่ยวข้องกับผู้เรียนที่มีความบกพร่องจำเป็นต้องได้รับ เช่น การสอนเสริมทักษะการทำความคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมและการเคลื่อนไหว(Orientation and Mobility : O & M)ให้กับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น การแก้ไขการพูดสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน หรือผู้เรียนที่มีปัญหาในการพูด กายภาพบำบัดสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน หรือผู้เรียนที่มีปัญหาในการพูด กายภาพบำบัดสำหรับผู้เรียนที่มี

ความบกพร่องทางร่างกายและสุขภาพ กิจกรรมบำบัดสำหรับผู้เรียนที่มีปัญหาทางอารมณ์ วิชาพลศึกษาที่ปรับแล้วสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางร่างกายและสุขภาพ และการจัดรถ พิเศษรับส่งสำหรับผู้เรียนร่างกายพิการ เป็นต้น ในกฎกระทรวงศึกษาธิการที่ออกตามความใน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติระบุว่า ผู้เรียนที่มีความบกพร่องจะต้องได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ซึ่งผู้เรียน 1 คน อาจต้องการ บริการด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายๆ ด้าน ฉะนั้นจึงต้องมีการระบุไว้อย่างชัดเจนใน แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

5. คณะกรรมการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลประชุมเพื่อเขียน แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

6. ความเห็นชอบจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือตัวผู้เรียนเอง เมื่อจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก่อนที่จะส่งผู้เรียนเข้ารับบริการและการบริการจะเริ่ม ได้นั้นพ่อแม่ผู้ปกครอง หรือตัวผู้เรียนจะต้องลงความเห็นในแผนดังกล่าวเป็นลายลักษณ์อักษร

นอกจากนี้ศรียา นิยมธรรม (2546: 29-30) กล่าวว่า รายละเอียดของเนื้อหาสาระที่ ปรากฏในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลอาจแตกต่างกันไป แต่ทั่วไปแล้วควรมีรายละเอียด เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ดังนี้

1. โปรแกรมสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเป็นรายการบริการทางการศึกษาที่จัดให้กับนักเรียน เช่น การแก้ไขการพูด ชั้นเรียนสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ชั้นพิเศษสำหรับนักเรียนปัญญาอ่อนที่เรียนได้ สำหรับโปรแกรมกายภาพบำบัด เป็นต้น

2. บริการที่เกี่ยวข้อง ที่ช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนได้เต็มความสามารถ เช่น ล่าม สำหรับคนหูหนวก คนอ่านหนังสือให้คนตาบอดฟัง การทดสอบที่จำเป็น บริการแนะแนว เป็นต้น

3. การเรียนร่วมกับนักเรียนปกติ ในแผนควรระบุให้ชัดเจนว่าจะให้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเข้ารับการเรียนร่วมด้วยวิธีใด และเมื่อใด วิชาใด หรือเรียนร่วมเต็มเวลา

4. ระยะเวลา ต้องระบุวันที่ว่า แผนการศึกษาเริ่มต้น และสิ้นสุดเมื่อใด เพื่อสะดวกในการประเมินผล และกำหนดโปรแกรมการศึกษารายบุคคลในครั้งต่อไป

5. การรับรองแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล จากผู้ปกครอง ผู้บริหารโรงเรียน นักเรียน และครู โดยการเซ็นชื่อกำกับไว้ด้านล่างแบบฟอร์มเพื่อเป็นการยืนยันว่าบุคคลดังกล่าวเห็นพ้อง กับรายละเอียดต่างๆที่ปรากฏในโปรแกรม

6. ระดับความสามารถของนักเรียน ต้องระบุถึงความสามารถของนักเรียนในด้านต่างๆ เช่น ด้านภาษาและการพูด ด้านสังคม ด้านการรับรู้ การช่วยเหลือตนเอง วุฒิภาวะทางอารมณ์ ความรู้ด้านวิชาการ และวิชาชีพ เป็นต้น

7. จุดมุ่งหมายระยะยาว โดยทั่วไป กำหนดไว้ 1 ปี ระบุว่าเมื่อครบหนึ่งปีแล้ว นักเรียนจะเรียนรู้อะไรบ้าง และสามารถแสดงพฤติกรรมเช่นใด จึงจะถือว่าบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

8. จุดมุ่งหมายระยะสั้น เป็นรายละเอียดปลีกย่อยของจุดมุ่งหมายระยะยาว ซึ่งกำหนดไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้นักเรียนสามารถปฏิบัติได้ตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

9. การประเมินผล แผนการศึกษาเฉพาะบุคคลจะต้องระบุไว้ด้วยว่า จะใช้วิธีการวัดผลวิธีใด และมีขั้นตอนในการวัดผล ประเมินผลอย่างไร

เพียแองเจโล และจีไลนี (Pierangelo and Giuliani, 2002 :351-352 กล่าวว่า แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ประกอบด้วยเนื้อหาสาระดังนี้

1. ข้อมูลที่แสดงระดับความสามารถพื้นฐานทางการศึกษาของเด็ก รวมถึงข้อมูลต่อไปนี้

1.1 ประเภทของความบกพร่องของเด็ก และลักษณะความบกพร่องที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาการของเด็กเกี่ยวกับการเรียนรู้ในเรื่องต่างๆ

1.2 สำหรับเด็กก่อนวัยเรียนนั้นจะต้องชี้ให้เห็นว่าเด็กมีความบกพร่องด้านใด และมีผลกระทบต่อการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างไร

2. ข้อมูลเกี่ยวกับการกำหนดจุดมุ่งหมายทางการศึกษา ในระยะเวลา 1 ปี และจุดมุ่งหมายระยะสั้น โดยดำเนินการดังนี้

2.1 ผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมกันประชุมเพื่อกำหนดจุดมุ่งหมายทางการศึกษาที่สอดคล้องกับความสามารถของเด็ก

2.2 ร่วมกันกำหนดจุดมุ่งหมายการพัฒนาทักษะด้านอื่นๆ ของเด็กที่มีความบกพร่อง

3. ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษและการบริการที่เคยได้รับและความต้องการความช่วยเหลือเพิ่มเติม ซึ่งทางโรงเรียนจะได้นำข้อมูลไปประกอบการวางแผนให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสมกับกับตัวเด็ก ดังนี้

3.1 กำหนดแนวทางการพัฒนาให้บรรลุจุดมุ่งหมายประจำปีได้ชัดเจน

3.2 ปรับหลักสูตรการเรียนและกิจกรรมต่างๆ ให้เหมาะสมและเด็กที่มีความบกพร่องสามารถมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ได้มากที่สุด

3.3 เด็กจะได้รับการศึกษาและอยู่ร่วมกับเด็กปกติอื่นๆ ได้อย่างปกติ

4. แจ้งข้อมูลเกี่ยวกับข้อจำกัดของเด็ก ที่ไม่สามารถปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับเด็กปกติได้

5. ข้อมูลเกี่ยวกับ วิธีการวัดผล ประเมินผล เกณฑ์ในการประเมินที่ชัดเจน เหมาะสมกับเด็กโดยคณะกรรมการจัดทำแผน IEP เป็นผู้กำหนดเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน

6 .การกำหนดวันที่เริ่มให้บริการ การให้ความช่วยเหลือและวันสิ้นสุดการให้บริการ

7.การประเมินผล เมื่อดำเนินการตามกระบวนการพัฒนาสิ้นสุดลง ต้องรวบรวมข้อมูลผลการพัฒนาตามกระบวนการที่ระบุไว้ในแผนIEP สิ่งที่สำคัญคือผลทางการเรียนของเด็ก ในช่วงระยะเวลาหนึ่งปี ซึ่งดำเนินการประเมินผลโดยคณะกรรมการจัดทำแผน IEP ซึ่งเป็นการประเมินผลประเด็นของการบริการช่วยเหลือที่ได้รับว่ามีการตอบสนองอย่างไร หรือมีความสอดคล้องเหมาะสมอย่างไร นำผลการประเมินมาปรับปรุงให้เหมาะสมกับความต้องการของเด็ก

8. การรายงานข้อมูล ดังนี้

8.1 รายงานข้อมูลเกี่ยวกับผลของการดำเนินการตามกระบวนการเพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายในระยะยาวหนึ่งปีของเด็ก จากการวัดผล ประเมินผล

8.2 รายงานผล การพัฒนาของเด็กต่อผู้ปกครองของเป็นระยะๆ อย่างสม่ำเสมอ

เรย์โนลด์ส และเจนเซน (Reynolds and Jangen, 2002 : 500 - 501) กล่าวว่า แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลให้กับเด็กพิการ มีข้อมูลประกอบดังนี้ (1)ข้อมูลเกี่ยวกับ ระดับความสามารถของเด็ก (2) ข้อมูลการกำหนดจุดมุ่งหมายทางการศึกษา รวมถึงการกำหนดจุดมุ่งหมายระยะยาวและระยะสั้น (3) ข้อมูลทางการศึกษาและการบริการที่เคยได้รับ (4) วันเริ่มต้นของการได้รับการบริการทางการศึกษาพิเศษและกระบวนการพัฒนา (5) วิธีการวัดผล ประเมินผล

เมอร์เซอร์ (Mercer and Pullen, 2005 :122-123) กล่าวถึงส่วนประกอบของ แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล มีดังนี้ (1) ระดับความสามารถในปัจจุบันของนักเรียน (2) จุดมุ่งหมายประจำปีและจุดมุ่งหมายระยะสั้น ในการเรียนรู้ (3) บริการพิเศษและขอความช่วยเหลือของการเรียนร่วมในห้องเรียนปกติ (4) วันที่เริ่มต้น และวันสิ้นสุดของการใช้แผนการจัดการศึกษา เพื่อความสะดวกในการกำหนดแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลในครั้งต่อไป(5) กำหนดเกณฑ์และวิธีการวัดผล ประเมินผลสำหรับการประเมินความก้าวหน้า

ขั้นตอนที่นำมาใช้ในการสนับสนุนให้บรรลุตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้นั้น จะต้องทำด้วยความรอบคอบ และได้รับความยินยอมจากผู้ปกครอง

จากการศึกษาเรื่องรูปแบบและเนื้อหาของการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล สรุปว่า รูปแบบการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล มีรูปแบบและเนื้อหาที่หลากหลาย ส่วนใหญ่มีเนื้อหา สาระคล้ายกัน แตกต่างกันในส่วนของรายละเอียดปลีกย่อย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับข้อตกลงของคณะกรรมการจัดทำแผน รูปแบบการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล มีเนื้อหา สาระสำคัญ แบ่งออกเป็น 4 ส่วนใหญ่ๆดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลที่ใช้ในการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล ประกอบด้วย
1) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับตัวนักเรียน 2) ข้อมูลการจดทะเบียนคนพิการ 3) ประเภทของความพิการ
4) ลักษณะของความพิการ 5) ข้อมูลเกี่ยวกับครอบครัว 6) ข้อมูลด้านการศึกษาปัจจุบัน

ส่วนที่ 2 การวางแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ประกอบด้วยเนื้อหาย่อย
7 ประการได้แก่ 1) ระดับความสามารถใน 2) เป้าหมายทางการศึกษา 3) การประเมินผล
4) ผู้รับผิดชอบ 5) ความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใด
ทางการศึกษา ตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง 6) คณะกรรมการจัดทำแผนการจัดการศึกษา
เฉพาะบุคคล 7) ความเห็นชอบของ บิดา มารดา ผู้ปกครอง

ส่วนที่ 3 รายงานผลการประเมิน โดยผู้รับผิดชอบและผู้เกี่ยวข้องเป็นผู้บันทึกผล
การประเมิน ทั้งนี้ควรประเมินผลอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง

ส่วนที่ 4 แผนการปรับปรุงและพัฒนาแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล เป็นมติ
ของคณะกรรมการจัดทำแผน เกี่ยวกับการปรับปรุงและพัฒนาแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล
หลังจากการประเมินผลการดำเนินงาน ในแต่ละครั้ง

2.7 หลักการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

ศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา 10 (2544 : 9) กล่าวว่าหลักการจัดทำแผนการ
จัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ยึดหลักการดังนี้

1. จัดทำให้กับคนพิการทุกคนเป็นรายบุคคล
2. มุ่งพัฒนาคคนพิการอย่างเต็มศักยภาพทุกด้าน
3. ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน
4. ครอบคลุม ยืดหยุ่น และสอดคล้องกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
5. มีข้อมูลให้สอดคล้องกับต้องการความจำเป็นของคนพิการ

วิไลศิลป์ แสนทวีสุข (2547: 30) กล่าวว่า การจัดทำแผนการจัดการศึกษา
เฉพาะบุคคล ควรตระหนักและคำนึงถึง สิ่งต่างๆดังนี้

1. ความรู้พื้นฐานของผู้เรียน
2. การวางแผนเหมาะสมกับความต้องการจำเป็นของผู้เรียน
3. กระบวนการมีรูปแบบ ขั้นตอนตามลำดับ ตั้งแต่การสำรวจ ศึกษาข้อมูล
วิเคราะห์ข้อมูล ประเมินและคัดแยก ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การวางแผนและจัดทำ
แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล การจัดทำแผนการสอนเฉพาะบุคคล การเตรียมความพร้อม
ด้านต่างๆตลอดจนการประเมินผลการเรียน
4. สอดคล้องกับการพัฒนากลุ่มเป้าหมายผู้เรียน ทั้งด้านความรู้ ความสามารถ
ความต้องการตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

5. การให้บริการ สื่อ บริการฟื้นฟูสมรรถภาพ สิ่งอำนวยความสะดวก และการช่วยเหลืออื่นใดสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องแต่ละด้านทุกประเภท

6. ดำเนินการด้านการจัดกระบวนการเรียนการสอน การจัดประสบการณ์เรียนรู้ การจัดกิจกรรม และการประเมินผลให้เป็นไปอย่างมีระเบียบแบบแผน ตลอดจนมีการตรวจสอบได้

7. มีคณะกรรมการประมาณ 5-7 คน ประกอบด้วย ผู้ปกครอง สาธารณสุข ผู้แทนขององค์การบริหารส่วนตำบลและผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ ตามความเหมาะสม ร่วมประชุมจัดทำแผนเพื่อให้เหมาะสมสอดคล้องตามความจำเป็นและศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน

8. บทบาทของคณะกรรมการ ผู้จัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล จะต้องร่วมกันแสดงความเห็นชอบในการจัดทำแผน ลงนามเห็นชอบ การวางแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลด้วย ซึ่งในคณะกรรมการนี้ จะมีเลขานุการเพื่อประสานงานในด้านต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนามากที่สุด

9. กำหนดระยะเวลาที่แน่นอน โดยกำหนดระยะเวลาเริ่มต้น และสิ้นสุดการใช้แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

10. การกำหนดเป้าหมาย ผู้เรียนในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล และกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้เฉพาะรายบุคคลต้องชัดเจน

11. ประเมินโดยคณะกรรมการ ตามช่วงเวลาที่เหมาะสมอย่างน้อยแผนละ 1 ครั้ง

พวงแก้ว กิจธรรม (2550) กล่าวถึงหลักการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ดังนี้

1. คณะกรรมการจัดทำโปรแกรมการศึกษาเฉพาะบุคคล ต้องประกอบด้วยคณะบุคคลอย่างน้อย 2 กลุ่ม ได้แก่

1.1 ผู้รับบริการ หมายถึง ผู้เรียน หรือคนพิการ และผู้ปกครองคนพิการ อาจหมายรวมถึงผู้ทำหน้าที่คุ้มครองสิทธิของคนพิการ เช่น ผู้แทนองค์กรของคนพิการ ผู้แทนองค์กรเพื่อคนพิการ และผู้แทนองค์กรชุมชน เป็นต้น

1.2 ผู้ให้บริการ หมายถึง บุคลากรที่ทำหน้าที่ให้บริการแก่ผู้เรียน หรือคนพิการ เช่น ครู นักวิชาการ นักวิชาชีพ เช่น แพทย์ นักโสตสัมผัสวิทยา นักแก้ไขการพูด นักกายภาพบำบัด นักกิจกรรมบำบัด นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ นักดนตรีบำบัด นักศิลปะบำบัด นักพัฒนาฝีมือแรงงาน และนักจัดหางาน เป็นต้น

2. โปรแกรมการศึกษาเฉพาะบุคคลต้องยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

3. โปรแกรมการศึกษาเฉพาะบุคคลต้องกำหนดกระบวนการพัฒนาความสามารถของคนพิการให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของคนพิการแต่ละคน

4.โปรแกรมการศึกษาเฉพาะบุคคลต้องส่งเสริมให้คนพิการได้รับการศึกษาอย่างเต็มศักยภาพ

5.คณะผู้นำโปรแกรมการศึกษาเฉพาะบุคคลไปปฏิบัติต้องยึดตามจุดมุ่งหมายและทำงานประสานกันอย่างมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาหลักการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล อาจสรุปได้ว่าการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลมีหลักสำคัญคือ 1) ต้องยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ 2) ต้องกำหนดกระบวนการพัฒนาความสามารถของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของแต่ละคน 3) มุ่งพัฒนานักเรียนที่มีความต้องการพิเศษอย่างเต็มศักยภาพทุกด้าน 4) บุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน 5) ต้องดำเนินการจัดทำตามกระบวนการอย่างครบถ้วนตามลำดับ ตั้งแต่การสำรวจ ศึกษาข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล ประเมินและคัดแยก ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การวางแผนและจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล การจัดทำแผนการสอนเฉพาะบุคคล การเตรียมความพร้อมด้านต่างๆ ตลอดจนการประเมินผลการเรียน 6) ดำเนินการด้านการจัดกระบวนการเรียนการสอน การจัดประสบการณ์เรียนรู้ การจัดกิจกรรม และการประเมินผลให้เป็นไปอย่างมีระเบียบแบบแผน ตลอดจนมีการตรวจสอบได้

2.8 กระบวนการ ขั้นตอน จัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

จากการศึกษากระบวนการ ขั้นตอนการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล พบว่ารายละเอียดของเนื้อหาสาระการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลมีความสอดคล้องกัน แตกต่างกันในส่วนของการลำดับขั้นตอนของกระบวนการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล จากนักการศึกษาหลายท่าน ดังนี้

ผดุง อารยะวิญญู (2542 : 207) กล่าวว่าโดยทั่วไปการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลดำเนินไปตามขั้นตอน 10 ขั้นตอนโดยสรุปได้ดังนี้

1. โรงเรียนประกาศให้ประชาชนทราบว่าทางโรงเรียนมีบริการทดสอบด้านใดบ้าง จะรับบริการได้ ณ ที่ใด
2. ทำการทดสอบนักเรียนเบื้องต้น เพื่อพิจารณาว่านักเรียนควรได้รับการทางการศึกษาพิเศษ หรือการศึกษาสำหรับนักเรียนปกติ
3. ส่งนักเรียนไปรับบริการทดสอบโดยละเอียด
4. ขออนุญาตผู้ปกครองก่อนทำการทดสอบนักเรียน
5. ทดสอบนักเรียนโดยละเอียด การทดสอบในขั้นนี้เป็นการทดสอบเพื่อจำแนกประเภทนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ทดสอบเพื่อประเมินความสามารถของนักเรียนและจุดอ่อนของนักเรียน เพื่อจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน
6. แจ้งผลการทดสอบแก่ผู้เกี่ยวข้องและนัดประชุม

7. ประชุมผู้เกี่ยวข้องเพื่อจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ผู้ที่เข้าร่วมประชุมได้แก่ ครู ผู้สอน ผู้บริหารโรงเรียนหรือผู้แทน นักจิตวิทยา และผู้ปกครอง ในการทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลจะมีการตกลงกันเกี่ยวกับรายละเอียดต่างๆ ในที่ประชุมนี้

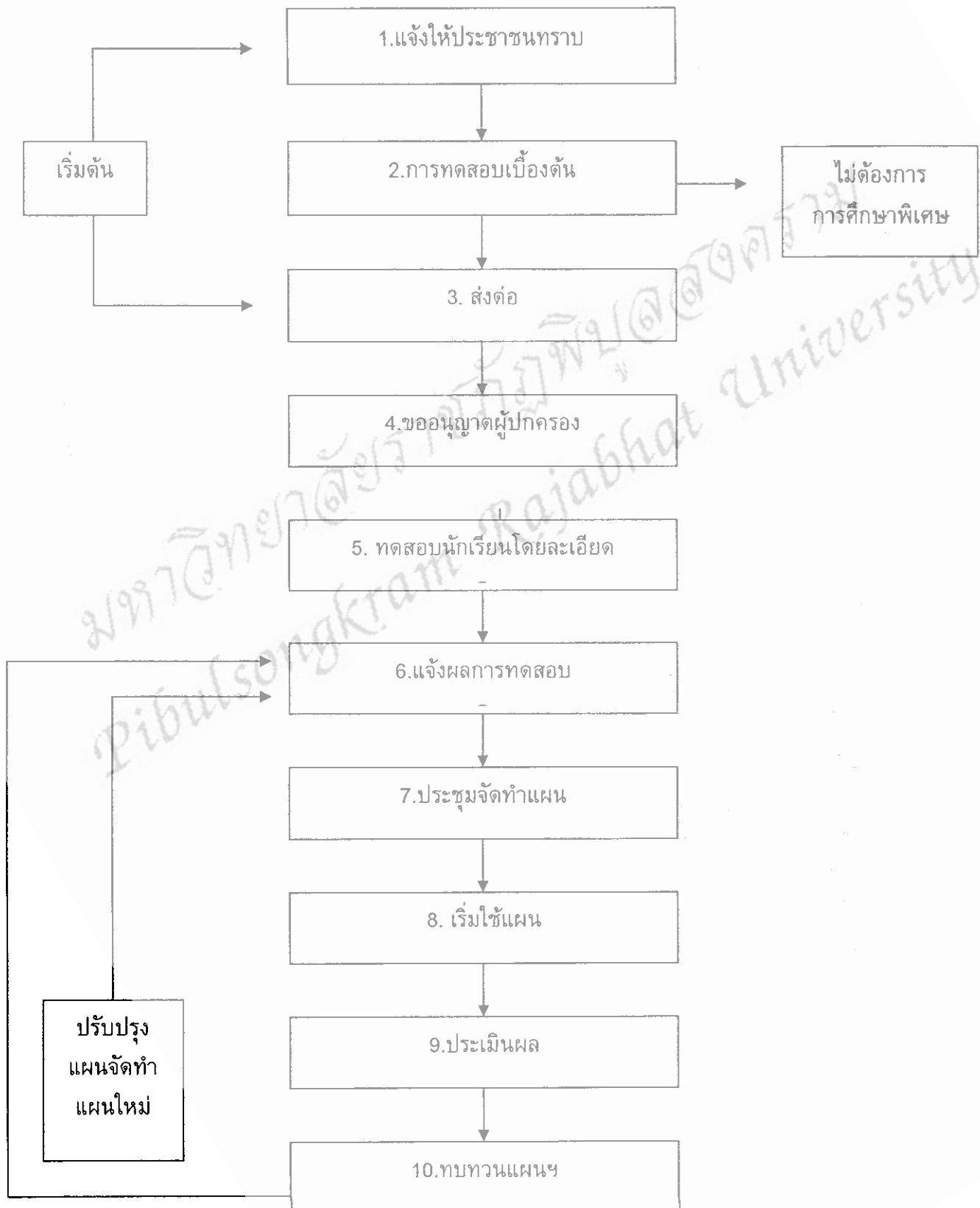
8. เริ่มการใช้แผนการศึกษาเฉพาะบุคคล

9. ประเมินผลการเรียนของนักเรียน

10. ทบทวนแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล และหรือจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลใหม่

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Pibulsongkram Rajabhat University

แสดงขั้นตอนการทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล

ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 10 (2544 : 10) กล่าวถึงขั้นตอนในการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ดังนี้

1. แต่งตั้งคณะกรรมการในการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล
2. ประชุมชี้แจงและทำความเข้าใจกับผู้ปกครอง
3. รวบรวมข้อมูลของนักเรียนแต่ละคน
4. การประเมินศักยภาพเบื้องต้นของนักเรียนแต่ละคน
5. จัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล โดยคณะกรรมการ
6. การนำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลสู่การปฏิบัติ
7. การประเมินผล ทบทวนและพัฒนาแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล
8. การประเมินผลการดำเนินการของคณะกรรมการจัดทำแผนการจัดการศึกษา

เฉพาะบุคคล

เบญญา ชลธารันนท์ (2545 : 49 -52) ได้แบ่งกระบวนการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล เป็น 3 ขั้นตอนใหญ่ ดังนี้

1. ขั้นส่งต่อ แบ่งเป็น 2 ขั้นตอนย่อยดังนี้

ขั้นที่ 1 กิจกรรมก่อนการส่งต่อ (pre-referral activities)

กิจกรรมก่อนการส่งต่อ คือ มาตรการการให้ความช่วยเหลือหรือระยะเริ่มต้นของปัญหาที่ครูปกติใช้เมื่อพบว่าผู้เรียนที่มีปัญหาหรือความบกพร่องอยู่ในชั้นเรียนของตน โดยครูใช้วิธีการง่าย ๆ ใช้อยู่ในชั้นเรียน รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของผู้เรียน และด้วยความช่วยเหลือจากบุคคลเหล่านี้ ได้แก่ ครูการศึกษาพิเศษ ศึกษาพิเศษ หรือผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิชาการ ครูจะทำการวิเคราะห์ปัญหาวิชาการและพฤติกรรมของผู้เรียน จากนั้นจะร่วมปรึกษาหารือถึงวิธีต่าง ๆ ในการช่วยเหลือผู้เรียนที่อยู่ในชั้นเรียนปกติ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาคือหรือความบกพร่องเหล่านี้ ในขั้นตอนนี้อาจใช้รูปแบบการให้ความช่วยเหลือในระยะเริ่มต้นของปัญหา 2 รูปแบบ คือ การให้คำแนะนำ และการจัดคณะครูช่วยและผู้ร่วมงานทำงาน

รูปแบบที่ 1 การให้คำแนะนำ ในระบบโรงเรียน ครูผู้ทำหน้าที่ให้คำแนะนำมีหน้าที่ตอบสนองคำขอของครูปกติ โดยมีการดำเนินงานตามลำดับขั้นดังนี้

1. ครูปกติผู้ที่จะส่งต่อผู้เรียนขอคำแนะนำเกี่ยวกับผู้เรียน
2. ครูผู้ให้คำแนะนำหาวิธีการให้ความช่วยเหลือผู้เรียนเท่าที่เป็นไปได้ โดยร่วมมือกับครู

ปกติ

3. ครูปกติผู้ที่จะส่งต่อผู้เรียนนำข้อเสนอแนะไปใช้ปฏิบัติในชั้นเรียน และประเมินผลการปฏิบัติตามข้อเสนอแนะ

4. หากจำเป็นต้องมีการตัดสินใจเพิ่มเติม ครูผู้ให้คำแนะนำจะสังเกตผู้เรียนในชั้นเรียนแล้วจึงประชุมหารือกับครูปกติ

5. หากผู้เรียนยังคงมีปัญหายู่จะมีการส่งต่อผู้เรียนอย่างเป็นทางการเพื่อประเมินว่าผู้เรียนมีความต้องการ การศึกษาพิเศษหรือไม่

รูปแบบที่ 2 การจัดคณะครูช่วยและผู้ร่วมงานทำงานเป็นรูปแบบที่ให้ครูปกติในโรงเรียน 2 – 3 คน กับครูปกติผู้ที่จะส่งต่อผู้เรียน ประชุมร่วมกันเพื่อระดมสมอง และช่วยครูผู้ที่จะส่งต่อผู้เรียนจัดทำแผนเพื่อช่วยปรับปรุงการปฏิบัติงานของผู้เรียนในห้องเรียน ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งรูปแบบนี้ จะช่วยลดจำนวนผู้เรียนที่มีความบกพร่องหรือพิการที่จำเป็นต้องส่งต่อไปมาก นอกจากนี้ประโยชน์ที่ได้รับเพิ่มเติมคือครูร่วมมือกันทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาของชั้นเรียน

ขั้นที่ 2 การส่งต่อและการวางแผนในระยะเริ่มต้น

การส่งต่อผู้เรียนในระยะเริ่มต้นเพื่อไปรับการประเมิน อาจผ่านมาได้จากหลายทาง ได้แก่ จากพ่อแม่ ครู นักอาชีพอื่นๆ ผู้ซึ่งรู้จักคุ้นเคยกับผู้เรียน หรือผู้เรียนอาจส่งต่อตนเองก็ได้ บุคลากรของโรงเรียนจะต้องทำหน้าที่ติดตามการส่งต่อนั้น ต้องมีการแจ้งให้พ่อแม่ทราบว่าทางโรงเรียนค้นพบอะไรเกี่ยวกับผู้เรียน และทางโรงเรียนจะต้องวางแผนให้มีการประเมินผู้เรียน นอกจากนี้จะต้องมีการตัดสินใจว่าจะต้องการข้อมูลอะไรเพิ่มเติมอีก และกำหนดผู้รับผิดชอบการรวบรวมข้อมูลเหล่านี้

2. **ขั้นตรวจสอบ** เป็นส่วนสำคัญยิ่งของกระบวนการสอนตามแผนการจัดการศึกษา เฉพาะบุคคล ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนดังกล่าว ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

ขั้นที่ 1 การประเมินโดย คณะสหวิทยาการ

ในขั้นนี้ คณะสหวิทยาการ กล่าวคือ ผู้เชี่ยวชาญหลายด้าน เช่น นักจิตวิทยาโรงเรียน พยาบาลโรงเรียน นักแก้ไขการพูดและภาษา ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียน หรือผู้เชี่ยวชาญทางการอ่าน รวบรวมข้อมูล ที่จำเป็นจากการตรวจสอบทางวิชาการ และพฤติกรรมที่สงสัยว่าจะเป็นความบกพร่องของผู้เรียน ในขั้นนี้เป็นการร่วมมือและการทำงานเป็นคณะ

การทดสอบต้องกระทำโดยบุคลากรที่ได้รับการฝึกอบรมมาโดยเฉพาะ คณะผู้ตรวจสอบ จะต้องประกอบด้วยครูการศึกษาพิเศษเป็นหนึ่งในคณะผู้ตรวจสอบ หากผู้เรียนใช้ภาษาพูดเป็นภาษาถิ่น การทดสอบก็ควรจะดำเนินการโดยใช้ภาษาถิ่นที่ผู้เรียนใช้ แบบทดสอบและสื่อที่ใช้ในการทดสอบต้องเที่ยงตรงและค่าความเชื่อมั่นในระดับสูง นอกจากนี้ยังทดสอบความต้องการทางการศึกษาของผู้เรียนเฉพาะเรื่องได้ ไม่ใช่เพียงแต่แสดงตัวเลขระดับเชาวน์ปัญญา (I.Q) เท่านั้นหากแบบทดสอบนั้นๆ ใช้กับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ทางการเห็น หรือที่มีความบกพร่องเกี่ยวกับการใช้มือหรือทักษะทางการพูด ผลที่ได้จากการทดสอบจะต้องสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถจริงหรือระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนจริงๆ ที่แบบทดสอบนั้นประเมิน

ขั้นที่ 2 การประชุมนักเรียนเฉพาะกรณี หรือการประชุมเพื่อจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

หลังจากที่ได้มีการรวบรวมข้อมูลโดยคณะสหวิทยาการแล้ว จะมีการติดต่อพ่อแม่เพื่อประชุมร่วมกันในการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล โดยที่ประชุมจะต้องประกอบไปด้วยบุคคลเหล่านี้เป็นอย่างน้อย ได้แก่

1. ผู้แทนจากโรงเรียนปกติ หมายถึง ผู้ที่มีคุณวุฒิและความรู้ความสามารถในสาขาความบกพร่องที่ตรงกับความบกพร่องของผู้เรียนแต่ไม่ใช่ครูผู้สอน ผู้แทนดังกล่าวจะทำหน้าที่เป็นผู้นิเทศหรือให้บริการการศึกษาพิเศษ

2. ครู บุคคลที่ทำหน้าที่เป็น “ครู” เราอาจพิจารณาได้หลายประเด็น เช่น การที่ผู้เรียนได้รับการศึกษาพิเศษจาก “ครู” ครูคนนี้ก็อาจเป็น “ครูการศึกษาพิเศษ” หรือหากผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการพูด “ครู” ของผู้เรียนก็อาจเป็นครูปกติหรือครูการศึกษาพิเศษที่ให้บริการสอนเสริมหรือตัวแทนครูปกติหลายๆ คนที่สอนผู้เรียนคนเดียวกัน

3. ตัวผู้เรียนเอง ในหลายกรณี ผู้เรียนเองสามารถเข้าร่วมประชุมเพื่อจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล และออกความเห็นเกี่ยวกับการศึกษาที่เขาต้องการ ฉะนั้นอาจให้ผู้เรียนเข้าร่วมประชุมด้วยหากเป็นไปได้

4. พ่อแม่ เป็นผู้ที่ต้องมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล เพราะพ่อแม่เป็นศูนย์กลางในเรื่องที่เกี่ยวกับ “การศึกษาของลูก” ดังนั้นจึงจำเป็นต้องเชิญพ่อแม่มาร่วมประชุม หากพ่อแม่ไม่สามารถมาได้ทั้งสองคน ก็ควรจะมีคนใดคนหนึ่งมาร่วมประชุม และหากไม่สามารถมาได้เลยทั้งสองคน ทางโรงเรียนจะต้องมีวิธีให้พ่อแม่มีส่วนร่วมโดยอาจเชิญพ่อแม่มาพบเป็นเฉพาะบุคคลหรืออาจใช้การปรึกษาหารือทางโทรศัพท์หรือจดหมาย นอกจากนี้จำเป็นต้องมีการรายงานความก้าวหน้าทางการศึกษาให้พ่อแม่ทราบ และมีการพบปะกับพ่อแม่เป็นประจำ พ่อแม่จำเป็นต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจตั้งแต่ในขั้นตอนการส่งต่อ แต่อย่างไรก็ตาม ที่ประชุมนักเรียนเฉพาะกรณีนี้ไม่ควรมีจำนวนคนมากเกินไป เพราะจะทำให้ประสิทธิภาพในการประชุมตัดสินใจด้อยลง โดยทั่วไปมักจะประกอบไปด้วยบุคคลต่างๆ ประมาณ 3 – 7 คน

โดยทั่วไป การประชุมเพื่อจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลนั้นจะกระทำเพียงครั้งเดียว กล่าวคือ การประชุมนักเรียนเฉพาะกรณี แต่ในทางปฏิบัติพบว่าหากมีการประชุมวางแผนก่อนก็จะมีประโยชน์อย่างยิ่งในการอภิปรายเกี่ยวกับการประเมินและการตัดสินใจต่าง ๆ ที่จะต้องนำมาหารืออีกครั้งในการประชุมเพื่อเขียนแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลในปัจจุบัน ผู้เขียนใคร่ขอเสนอแนะให้มีการประชุมดังกล่าวเป็นระยะ เช่น 6- 8 สัปดาห์ต่อครั้ง เพื่อประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนและทบทวนจุดประสงค์

3. ขั้นตอนการเรียนการสอน

หลังจากจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลแล้ว ในขั้นตอนต่อไป คือขั้นตอนการนำแผนดังกล่าวไปใช้ในทางปฏิบัติ ซึ่งประกอบด้วยการสอนและการติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การปฏิบัติตามแผนการสอน

ในขั้นนี้ผู้เรียนจะได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เป็นไปตามที่ได้วางแผนไว้ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล โดยจะจัดทำเป็นแผนการสอนซึ่งเรียกว่า“แผนการสอนเฉพาะบุคคล” ซึ่งเป็นแผนการสอนที่จัดขึ้นเฉพาะสำหรับผู้เรียนคนใดคนหนึ่ง เพื่อช่วยให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้

ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

ขั้นที่ 2 การติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน

ในหลักการได้มีการกำหนดให้มีการทบทวนแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล อย่างน้อยปีละครั้ง ในปัจจุบันเสนอให้มีการเสนอแนะให้ทบทวนอย่างน้อยภาคเรียนละครั้ง และมีการประเมินโปรแกรมในลักษณะติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล เป็นระยะๆ ซึ่งจะต้องระบุว่า จะดำเนินการประเมินโดยวิธีใด ใครจะเป็นผู้ประเมิน และจะใช้เครื่องมือและเกณฑ์อะไรในการประเมิน ควรมีการเสนอรายงานผลการประเมินให้เห็นอย่างชัดเจน เช่น อาจเสนอในรูปของกราฟแท่ง เป็นต้น

นอกจากนี้ศรียา นิยมธรรม (2546 : 29) ได้แบ่งขั้นตอนการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ออกเป็น 4 ขั้นตอนใหญ่สรุปได้ ดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับนักเรียน ข้อมูลที่จำเป็นได้แก่รายงานการประเมินผลต่างๆ เกี่ยวกับตัวนักเรียน บันทึกจากผู้ปกครอง ครู และผู้ที่เกี่ยวข้อง รายงานความก้าวหน้าในเรื่องการเรียน หากนักเรียนเคยเข้ารับการศึกษามาก่อน รายงานจากแพทย์ โรงพยาบาลหรือหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

2. การประชุมผู้เกี่ยวข้อง ทุกฝ่ายดังที่กล่าวมาแล้ว

3. การจัดทำแผนการศึกษา โดยกำหนดไว้ว่าแผนการศึกษาเริ่มเมื่อใดและสิ้นสุดเมื่อใดมีรายละเอียดเกี่ยวกับรายการบริการทางการศึกษา ต่างๆ

4. การดำเนินการตามแผนการศึกษา เมื่อจัดทำแผนการศึกษาเสร็จสมบูรณ์ เตรียมบุคลากรและเครื่องมืออันจำเป็นพร้อมแล้ว จึงเริ่มดำเนินการตามโปรแกรม และต้องจัดทำแผนใหม่ทุกครั้งเมื่อแผนเดิมสิ้นสุด

ประกฤติ พูลพัฒน์ (2546 : 88) กล่าวถึงขั้นตอนการเขียนแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูล ก่อนกำหนดรายละเอียดในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล จะต้องรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนโดยละเอียด ได้แก่รายงานการประเมินต่างๆ เกี่ยวกับตัว

นักเรียน บันทึกจากผู้ปกครอง ครู และผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งผลการเรียน ถ้าหากนักเรียนเคยได้รับการศึกษามาก่อน รายงานจากแพทย์หรือโรงพยาบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. การจัดการประชุม ในการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ผู้บริหารโรงเรียนหรือตัวแทน ครูประจำชั้น ผู้ปกครองของนักเรียน จะต้องร่วมประชุมกันว่าจะจัดบริการทางการศึกษาให้แก่เด็กพิเศษในลักษณะใดบ้าง

3. การใช้แผนเมื่อแผนเสร็จสมบูรณ์แล้ว ทางโรงเรียนจะดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่เด็กนักเรียนตามที่ระบุไว้ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล เมื่อแผนสิ้นสุดตามที่กำหนดไว้ จะต้องมีการประชุมเพื่อกำหนดแผนใหม่แล้วดำเนินการต่อเนื่องกัน จนกระทั่งนักเรียนมีความสามารถดังเช่นนักเรียนปกติ หรือจบการศึกษาในแต่ละระดับตามจุดมุ่งหมายโดยสมบูรณ์

พวงแก้ว กิจธรรม (2550) ได้เสนอขั้นตอนการทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ดังนี้

1. แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำโปรแกรมการศึกษาเฉพาะบุคคล
2. ประชุมชี้แจงและทำความเข้าใจกับผู้ปกครอง เพื่อให้ผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการจัดทำโปรแกรมการศึกษาเฉพาะบุคคลพร้อมที่จะร่วมเป็นคณะกรรมการจัดทำโปรแกรมการศึกษาเฉพาะบุคคล และนำไปปฏิบัติ
3. รวบรวมและบันทึกข้อมูลต่างๆของคนที่พิการในแบบบันทึกโปรแกรมการศึกษาเฉพาะบุคคล เช่น ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับคนพิการ ข้อมูลเกี่ยวกับครอบครัว ข้อมูลเกี่ยวกับความพิการ ความบกพร่อง และข้อมูลอื่นๆที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดทำโปรแกรมการศึกษาเฉพาะบุคคล เช่น ผลการช่วยเหลือฟื้นฟูสมรรถภาพการได้ยินจากโรงพยาบาล หรือจากหน่วยงานเดิมที่คนพิการไปขอรับบริการ
4. ประเมินศักยภาพของคนพิการ โดยครู และนักวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง
5. ประชุมคณะกรรมการฯ เพื่อจัดทำโปรแกรมการศึกษาเฉพาะบุคคล โดยพิจารณาข้อมูล และกำหนดประเด็นสำคัญ ได้แก่

5.1 จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมของการพัฒนาในด้านต่างๆ เช่น ด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพการได้ยิน ด้านการศึกษา สังคมและพฤติกรรม รวมทั้งพื้นฐานอาชีพ เป็นต้น

5.2 เกณฑ์ และการประเมินผล การปฏิบัติตามจุดมุ่งหมาย

5.3 ความต้องการจำเป็นด้านสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา

5.4 วิธีปรับปรุงและพัฒนาโปรแกรมการศึกษาเฉพาะบุคคล

6. นำโปรแกรมการศึกษาเฉพาะบุคคลสู่การปฏิบัติ โดยผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอาจเป็นคณะกรรมการฯ หรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย

7. ประเมินผล ทบทวนและพัฒนาโปรแกรมการศึกษาเฉพาะบุคคล

8. ประเมินผลการดำเนินงานการจัดทำโปรแกรมการศึกษาเฉพาะบุคคลของคณะกรรมการฯ และผู้นำไปปฏิบัติ

จากการศึกษาเรื่องขั้นตอน กระบวนการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล สรุปได้ว่า กระบวนการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล มีรูปแบบและเนื้อหาที่หลากหลาย ส่วนใหญ่มีรายละเอียดของเนื้อหาคล้ายกัน แตกต่างกันในส่วนของลำดับขั้นตอนการปฏิบัติ สรุปได้ว่า กระบวนการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอนใหญ่ๆ ดังนี้

1. ขั้นตอนเตรียมการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

1.1 สํารวจนักเรียนในชั้นเรียนปกติ เพื่อค้นหานักเรียนที่มีความผิดปกติ โดยการ สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนอย่างต่อเนื่องและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน ผลการเรียนของนักเรียน โดยอาศัยความร่วมมือของครูที่เกี่ยวข้องในโรงเรียน จากนั้นนำมาวิเคราะห์ปัญหาทางวิชาการหรือพฤติกรรมของนักเรียน

1.2 คณะครูที่เกี่ยวข้องในโรงเรียนร่วมกันระดมสมอง เพื่อหาวิธีการแก้ปัญหา การให้ความช่วยเหลือนักเรียนตามปัญหาที่พบเพื่อเป็นการให้ความช่วยเหลือเบื้องต้น หากทำการช่วยเหลือนักเรียนแล้ว นักเรียนยังคงมีปัญหาอยู่ จึงดำเนินการส่งต่อเพื่อรับการทดสอบโดยละเอียดจากผู้เชี่ยวชาญต่อไป

1.3 แจกข้อมูลปัญหาของนักเรียน ที่ทางโรงเรียนค้นพบ ให้ผู้ปกครองทราบ เพื่อประสานทำความเข้าใจกับผู้ปกครอง ขอข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียนเพิ่มเติม และขออนุญาตผู้ปกครองเกี่ยวกับการส่งต่อนักเรียนเพื่อรับการทดสอบโดยละเอียดจากผู้เชี่ยวชาญ

1.4 รวบรวม และบันทึกข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับนักเรียนอย่างละเอียด โดยใช้เทคนิคต่างๆ เช่น การทดสอบ การสังเกตพฤติกรรม การเยี่ยมบ้าน การสัมภาษณ์ผู้ปกครอง ดังนี้

1.4.1 ข้อมูลส่วนตัว เช่น ชื่อ สกุล เลขประจำตัวประชาชน ศาสนา วัน เดือน ปีเกิด ที่อยู่ เป็นต้น

1.4.2 ข้อมูลสุขภาพ เช่น ประวัติการเจ็บป่วย โรคประจำตัว เป็นต้น

1.4.3 ข้อมูลครอบครัว เช่น ชื่อ สกุล บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง อาชีพ ที่อยู่ เป็นต้น

1.4.4 ข้อมูลการศึกษา เช่น สถานศึกษา ระดับชั้นเรียนในอดีตและปัจจุบัน เป็นต้น

2. ขั้นตอนการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

2.1 ทำการทดสอบความสามารถพื้นฐานของผู้เรียนเพื่อค้นหา จุดเด่น จุดด้อย โดยคณะสหวิทยาการ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญหลายด้าน เช่น นักจิตวิทยา นักแก้ไขการพูดและภาษา ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ ครูการศึกษาพิเศษ ครูประจำกลุ่มสาระการเรียนรู้ นักกิจกรรมบำบัด เป็นต้น โดยใช้เครื่องมือในการทดสอบที่เที่ยงตรงมีค่าความเชื่อมั่นในระดับสูง สามารถทดสอบความต้องการทางการศึกษาของนักเรียนได้ชัดเจน

2.2 แจ้งผลการทดสอบความสามารถพื้นฐานของผู้เรียนให้ผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องทราบโดยละเอียด

2.3 โรงเรียนแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล สำหรับนักเรียนรายบุคคล ประมาณ 3 - 7 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ครูประจำชั้น ครูการศึกษาพิเศษ ผู้ปกครองนักเรียน ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางที่เกี่ยวข้อง เช่น นักกิจกรรมบำบัด นักแก้ไขการพูด นักกายภาพบำบัด เป็นต้น

2.4 การประชุมคณะกรรมการเพื่อจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล สำหรับนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยใช้ข้อมูลจากการทดสอบเป็นพื้นฐานในการจัดทำ

2.4.1 การ ระบุ ระดับความสามารถในปัจจุบันของผู้เรียน ได้แก่ ลักษณะของจุดเด่น จุดด้อย โดยระบุให้สอดคล้องกับผลการทดสอบ

2.4.2 การ กำหนดเป้าหมายทางการศึกษาเพื่อบอกทิศทางการพัฒนา นักเรียนแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ จุดมุ่งหมายระยะยาว และจุดมุ่งหมายระยะสั้น จุดมุ่งหมายระยะยาวโดยปกติจะกำหนดไว้ไม่เกิน 1 ปี เป็นจุดมุ่งหมายที่กว้างและชัดเจน ระบุโดยใช้ข้อมูลของระดับความสามารถในปัจจุบันของนักเรียน ในส่วนของจุดด้อย มาเขียนเป็นจุดมุ่งหมายระยะยาว จุดมุ่งหมายระยะสั้น เป็นจุดมุ่งหมายที่กำหนดพฤติกรรมหรือทักษะให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ หรือทำได้ในระยะสั้น อาจเป็น 2 – 3 วัน 2 – 3 สัปดาห์ หรือ 1 ภาคเรียน โดยยึดจุดมุ่งหมายระยะยาวเป็นหลัก

2.4.3 การกำหนดวิธีการวัดผล ประเมินผล ต้องระบุว่า จะใช้วิธีการประเมินผลวิธีใด และมีขั้นตอนอย่างไร ควรประเมินผล อย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง เพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียนและหากพบว่านักเรียนไม่มีความก้าวหน้าจะต้องดำเนินการปรับแผนการจัดการศึกษาให้เหมาะสมต่อไป

2.4.4 การกำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของแต่ละเป้าหมายในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

2.4.5 การกำหนด ความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ต้องให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของนักเรียน เช่น ระบุรายการความต้องการจากจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมของนักเรียน ระบุรหัสของรายการความต้องการตามเอกสารบัญชี ก ข ค บัญชีแนบท้ายกฎกระทรวงฯ ระบุชื่อผู้จัดทำรายการความ

ต้องการ วิธีการจัดการรายการความต้องการ จำนวนเงินที่ขออนุหนุณ เหตุผลความจำเป็นของ รายการความต้องการ เป็นต้น

2.4.6 การลงความเห็นชอบของคณะผู้จัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล โดยมีการลงลายมือชื่อของคณะผู้จัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ทุกคนตาม ตำแหน่งของคณะกรรมการ กำกับไว้ด้านท้ายของแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

3. ปฏิบัติตามแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

คือการนำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลไปสู่การปฏิบัติ ให้บรรลุจุดมุ่งหมายระยะ ยาวที่กำหนดไว้ ปฏิบัติโดยครูผู้สอนหรือ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง ที่ระบุไว้ให้เป็นผู้สอนหรือผู้ บำบัดฟื้นฟูนักเรียน โดยการนำจุดมุ่งหมายระยะสั้นที่ระบุไว้ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะ บุคคล ไปจัดทำแผนการสอนเฉพาะบุคคล และปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนหรือการบำบัด ฟื้นฟูตามขั้นตอนที่ระบุในแผน ดังมีขั้นตอนต่อไปนี้

3.1 วางแผนการสอน

3.2 ปฏิบัติการสอน

3.3 วัดผล / ประเมินผล

4. ขั้นสรุปผลการดำเนินงานการใช้แผนการจัดการศึกษาเฉพาะ

บุคคล

4.1 ประชุมเพื่อติดตาม ประเมินผลเมื่อดำเนินการใช้แผนการจัดการศึกษา เฉพาะบุคคล ไประยะหนึ่งหรือแผนสิ้นสุดลง จะต้องมีการประชุมคณะกรรมการจัดทำแผนการจัด การศึกษาเฉพาะบุคคล เพื่อทำการประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียน ว่ามีการพัฒนาการมาก น้อยเพียงใด

4.2 การรายงานผลการประเมินการใช้แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ผู้รับผิดชอบหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง รวบรวมผลการประเมิน มาจัดทำรายงานความก้าวหน้าของ พัฒนาการของผู้เรียนรายบุคคล ให้เห็นอย่างชัดเจน เช่น อาจนำเสนอในรูปของกราฟแท่ง เป็น ดัน เพื่อเสนอต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

4.3 การปรับปรุงและพัฒนาแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล หากการ ประเมินผลการใช้แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล แล้ว พบว่าผู้เรียนไม่มีการพัฒนา ตาม เป้าหมายที่ระบุไว้ในแผน คณะกรรมการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ต้องร่วมกัน ปรับปรุงแผนหรือจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลใหม่

4.4 การจัดทำสรุปรายงานประจำปีการศึกษา เมื่อสิ้นสุดปีการศึกษา ผู้รับผิดชอบจะต้องสรุปการประเมินผลการจัดทำ IEP ของนักเรียนรายบุคคล ที่ทำมาตลอดปี การศึกษา เพื่อส่งต่อข้อมูลไประดับชั้นสูงขึ้นหรือสถานศึกษาอื่น โดยมีข้อเสนอแนะ ในการจัดทำ IEP ใหม่ต่อผู้ที่รับผิดชอบนักเรียนในปีการศึกษาถัดไป

3.งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 งานวิจัยในประเทศ

ชอุ่ม อินทร์น้อย(2546: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการทดลองใช้ชุดฝึกอบรมการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลโดยใช้วิธีทัศน์สำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครสวรรค์. ผลการศึกษาพบว่า

1. ชุดฝึกอบรมการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล โดยใช้วิธีทัศน์ มีประสิทธิภาพ86.84/89.32 เป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ตามที่กำหนดไว้

2. ครูผู้สอนนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนประถมศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีความรู้ ความเข้าใจ ในการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุรพล เสนบุญ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาบุคลากรเพื่อจัดทำโปรแกรมการศึกษาเฉพาะบุคคล สำหรับคนพิการ สังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษาโดยสรุปพบว่า การอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดทำโปรแกรมการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล สำหรับคนพิการโดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการและการสอน ระหว่างปฏิบัติการ ทำให้เจ้าหน้าที่ศูนย์มีความรู้และสามารถจัดทำโปรแกรมการศึกษาเฉพาะบุคคลได้ โดยโปรแกรมที่เขียนขึ้นมีความสมบูรณ์มีองค์ประกอบที่สำคัญครบถ้วน และองค์ประกอบมีความสอดคล้องกัน จึงอาจกล่าวได้ว่า วิธีการพัฒนา ทำให้บุคลากรมีความรู้เพิ่มขึ้นในการเขียนโปรแกรมการศึกษาเฉพาะบุคคล

สุกัญญา สังคมโนเวช (2546:บทคัดย่อ: ออนไลน์) ได้ศึกษากรณีศึกษาคัดแยกบุคคลที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ โดยใช้โปรแกรมการศึกษาเฉพาะบุคคลเพื่อแก้ปัญหาการเรียนรายวิชาภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น การศึกษาพบว่า การคัดแยกบุคคลที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้โดยใช้โปรแกรมการศึกษาเฉพาะบุคคลเพื่อแก้ปัญหาการเรียนรายวิชาภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ของนายรัฐกร อุดตมะบูรณ ดีขึ้น โดยภาพรวมทุกด้านอยู่เกณฑ์อยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลางคิดเป็นร้อยละ 59

นริติศัย ชินกะธรรม (2547: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการพัฒนาบุคลากรด้านการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษาพิเศษเขต 11 จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า

1. สภาพปัญหาบุคลากรครูขาดความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล โดยเฉพาะการเขียนแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลในหัวข้อที่ 3 คือ การวางแผนจัดการศึกษา บุคลากรครูเขียนไม่ถูกต้องและไม่สอดคล้องกับความเป็นของนักเรียนพิการแต่ละคน ส่งผลให้การเรียนการสอนขาดประสิทธิภาพ ภายหลังพัฒนาบุคลากรด้านการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ให้กับนักเรียนพิการได้ถูกต้องสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของแต่ละบุคคลมากขึ้น

2. วิธีการพัฒนา (1)ในยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการศึกษาสูงงาน พบว่าบุคลากรกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า จำนวน 6 คน มีความรู้ ความเข้าใจ เกิดความตระหนักในการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล เพราะทุกคนให้ความสนใจและตั้งใจในการศึกษาสูงงาน มีการซักถามปัญหาและขอคำแนะนำเอกสารกลับมาเป็นตัวอย่าง ในการพัฒนาการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (2)ในยุทธศาสตร์การอบรมเชิงปฏิบัติการ พบว่าบุคลากรกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าจำนวน 5 คน มีความรู้ความเข้าใจ สามารถในการเขียนแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลให้กับนักเรียนพิการได้ถูกต้องสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของแต่ละบุคคล ครบทั้ง 6 หัวข้อ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 83.33 ของจำนวนกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า และบุคลากรกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าอีก 1 คน เขียนแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ได้ถูกต้อง 5 หัวข้อ ส่วนหัวข้อที่ 3 เขียนได้ไม่ตรงตามความต้องการจำเป็นของนักเรียนพิการ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 16.67 ตามแบบบันทึกแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลที่จัดทำและส่งตรวจในขณะอบรมเชิงปฏิบัติการ ในยุทธศาสตร์การนิเทศ พบว่าหลังจากการนิเทศบุคลากรกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า ทั้ง 6 คน มีความรู้ความเข้าใจและมีความมั่นใจ สามารถเขียนแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ได้ถูกต้องครบทั้ง 6 หัวข้อ และเขียนแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลส่งตรวจครบทุกคน ดังผลการสัมมนาและการตรวจแบบบันทึกแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

โดยสรุปการพัฒนาบุคลากรด้านการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล โดยกลยุทธ์การพัฒนา คือการศึกษาสูงงาน การอบรมเชิงปฏิบัติการและการนิเทศครั้งนี้ ถือเป็นกระบวนการเรียนรู้ของผู้ศึกษาค้นคว้าและและผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าที่ดำเนินการให้บรรลุความมุ่งหมายและแผนในการดำเนินงาน ทำให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจและลงมือปฏิบัติในการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ซึ่งเป็นคู่มือในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนนักเรียนพิการและสามารถนำไปใช้ได้จริง หากจะนำไปใช้ควรมีการพัฒนาบุคลากรตามยุทธศาสตร์การพัฒนาอย่างน้อย 2 กิจกรรม

สุวรรณ บัวพันธ์ (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาบุคลากรเพื่อจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล สำหรับคนพิการ สังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาโดยสรุป พบว่าการใช้กิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการ ทั้งจากการให้ความรู้ในการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลสำหรับคนพิการ การฝึกเขียนแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล การนำเอาแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลไปสอนนักเรียนพิการ และกิจกรรมการสอนงานระหว่างปฏิบัติการ (On the Job Training) พบว่าการพัฒนาบุคลากรเพื่อจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล สำหรับคนพิการ บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดทำให้บุคลากรของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำ จังหวัดกาฬสินธุ์ สามารถจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลที่มีประสิทธิภาพเพื่อการพัฒนาศักยภาพคนพิการ

วิลเลียมส์ แชนทวิช (2547:บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการพัฒนาบุคลากรด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนักเรียนพิเศษเรียนร่วม โรงเรียนบ้านหนองกุ้ง อำเภอดาลุสม จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาโดยสรุปพบว่า สภาพก่อนการพัฒนาบุคลากรในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนักเรียนพิเศษเรียนร่วม พบว่าบุคลากรยังขาดความรู้ ความเข้าใจและขาดประสบการณ์ในการวางแผนการจัดการศึกษาให้แก่นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษทำให้นักเรียนพิเศษไม่ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ เมื่อดำเนินการพัฒนาโดยการอบรมเชิงปฏิบัติการ การนิเทศติดตามด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย เช่นการให้คำปรึกษา แนะนำ การประชุม การปรึกษาหารือ การเสนอแนะ และการแก้ปัญหาาร่วมกัน ส่งผลให้บุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล แผนการสอนเฉพาะบุคคล ได้อย่างเหมาะสม มีความสอดคล้องกันทุกแผนและสามารถนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนพิเศษเรียนร่วมได้

3.2.2 งานวิจัยต่างประเทศ

บลาคเลย์ (Blakeley, 2002 อ้างถึงใน นิรัตติย์ ชินกะธรรม, 2547) ศึกษาการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม: การสร้างสิ่งแวดล้อมในการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมมือ โดยใช้แบบแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ผลการศึกษาพบว่า การใช้วิธีการร่วมมือในการจัดการศึกษาพิเศษและจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล คือวิธีการที่เป็นประโยชน์สูงสุดต่อนักเรียนและครูในการจัดกระบวนการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม

วัตสัน (Watson, 2003 อ้างใน นิรัตติย์ ชินกะธรรม, 2547) ได้ศึกษาการวิเคราะห์การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลสำหรับนักเรียนหูหนวก / นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน และนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ผลการศึกษาพบว่าการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลเพิ่มมากขึ้น และมีการนำไปปรับใช้มากขึ้น คณะกรรมการการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ก็มีการพัฒนาจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์เพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล สำหรับนักเรียนที่เป็นนักเรียนหูหนวก / นักเรียนที่มีความบกพร่องด้านการได้ยิน และนักเรียนที่มีความบกพร่องด้านการเรียนรู้อื่น เป็นการจัดทำแผนการจัดการศึกษาที่มีความแตกต่าง ซึ่งมีผลอย่างยิ่งต่อนักเรียนที่มีความบกพร่องด้านการเรียนรู้

ดีกราฟเฟนเร็ด (DeGraffenreid, 2003: ออนไลน์) ได้ศึกษาเรื่องการปรับจุดประสงค์การเรียนรู้ ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลของครู พบว่า การปรับจุดประสงค์การเรียนรู้ของครูในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลยังไม่เหมาะสมกับการทำกิจกรรมของเด็กที่มีความบกพร่อง และได้เสนอแนะว่า ครูต้องศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับวิธีการปรับจุดประสงค์การเรียนรู้เพื่อให้เหมาะสมกับตัวเด็ก เพื่อให้เกิดความสะดวกในการทำกิจกรรมการเรียนของเด็กที่มีความบกพร่อง

จาทาลา (Jatala, 2004: ออนไลน์) ได้ศึกษาลักษณะและการใช้หลักสูตรการศึกษาพิเศษจากครูการศึกษาพิเศษ ผลการศึกษา พบว่า 1. ครูการศึกษาพิเศษมีความเชื่อว่าจะแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล คือ หลักสูตรของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ 2. ไม่มีวิธีการ หรือหลักเกณฑ์ใดที่ระบุว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องในการจัดทำหลักสูตรของการศึกษาพิเศษ 3. การออกแบบหลักสูตรการศึกษาพิเศษ นั้นไม่สามารถที่จะสอนกันได้เพราะหลักสูตรของแต่ละคนไม่เหมือนกัน

กรอฟท์ (Groft, 2006: ออนไลน์) ได้ศึกษาเรื่องการเลือกรูปแบบการจัดการศึกษาอย่างไร ในการสอนเด็กออทิสติกของผู้ชำนาญการพิเศษด้านการศึกษาพิเศษ จากการศึกษาพบว่า วิธีการที่ทีมผู้ชำนาญการพิเศษด้านการศึกษาพิเศษมีความเห็นว่าเป็นวิธีที่เหมาะสมในการใช้สอนเด็กออทิสติก คือแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล เพราะเป็นวิธีที่เกิดจากการร่วมมือกันในการจัดการศึกษา ซึ่งมีความแตกต่างจากวิธีอื่น และเป็นแผนการศึกษาที่เป็นทำขึ้นสำหรับนักเรียนเป็นรายบุคคล ทำให้ครูมีข้อมูลที่ชัดเจนสามารถนำไปร่วมมือกันพัฒนานักเรียนได้ จนบรรลุจุดประสงค์

ซิค (Schick, 2007: ออนไลน์) ศึกษาเรื่องการปรับเปลี่ยนกระบวนการพัฒนาแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล : ผลกระทบต่อการร่วมมือกันและความเข้าใจเรื่องประโยชน์ของของแผนIEP ของครูผลการศึกษา พบว่าครูใช้กระบวนการร่วมมือกันในการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลในระดับมาก และครูมีความเห็นว่าแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล นั้นเป็นสิ่งที่มีความประโยชน์ สามารถใช้เป็นเครื่องมือกำหนดแนวทางในการพัฒนาเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้เป็นอย่างดี การร่วมมือกันมีความสำคัญต่อการพัฒนาแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล และเวลาเป็นปัจจัยสำคัญ อย่างหนึ่งที่มีผลต่อการร่วมมือกันในการพัฒนาแผนการจัดการศึกษาส่วนบุคคล และจากการศึกษาพบอีกว่า ครูที่สอนนักเรียนระดับประถมมีความรู้ความเข้าใจเรื่องประโยชน์ของ IEP มากกว่าครูมัธยม

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพอสรุปได้ว่าการจัดการศึกษาตามแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ในการจัดการศึกษาพิเศษและจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล คือวิธีการที่เป็นประโยชน์สูงสุดต่อนักเรียนและครูในการจัดกระบวนการจัดการศึกษามีความแตกต่างจากวิธีอื่น และเป็นแผนการศึกษาที่เป็นทำขึ้นสำหรับนักเรียนเป็นรายบุคคล ทำให้ครูมีข้อมูลที่ชัดเจนสามารถนำไปร่วมมือกันพัฒนานักเรียนได้ จนบรรลุจุดประสงค์แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล นั้นเป็นสิ่งที่มีความประโยชน์ สามารถใช้เป็นเครื่องมือกำหนดแนวทางในการพัฒนาเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้เป็นอย่างดี ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัญหาและแนวทางการดำเนินการจัดการศึกษาตามแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลเพื่อนำไปเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาให้ได้มาตรฐานต่อไป

กรอบความคิดในการวิจัย

